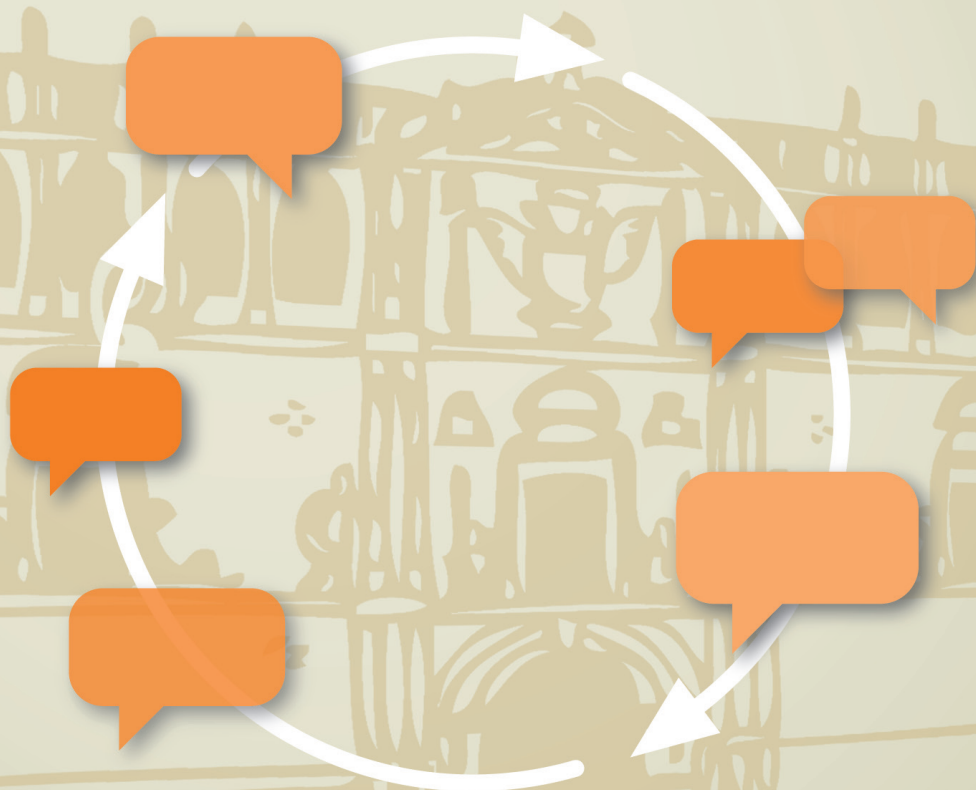

Guia de
dinamització
dels **Consells Locals**
de Cooperació i Solidaritat

25
ANYS

FONS CATALÀ
DE COOPERACIÓ
AL DESENVOLUPAMENT

Guia de
dinamització
dels **Consells Locals**
de Cooperació i Solidaritat

PRESENTACIÓ DEL FONS CATALÀ DE COOPERACIÓ AL DESENVOLUPAMENT

Han participat en l'elaboració d'aquesta guia:

Recollida de dades: Fons Català de Cooperació al Desenvolupament.

Anàlisi de les dades i redacció: Fons Català de Cooperació al Desenvolupament.

Esmenes i validació: equip del Fons Català, tècnics municipals i representants d'ONGD.

Volem agrair especialment als tècnics de cooperació dels Ajuntaments de Badalona, Cambrils, Castelldefels, Castellbisbal, Cerdanyola del Vallès, Girona, la Garriga, Mataró, Montcada i Reixac, Mollet del Vallès, Parets del Vallès, Sant Boi de Llobregat, Sant Cugat del Vallès, Santa Coloma de Gramenet, Tarragona i Vic. També les aportacions fetes des de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, la Coordinadora d'ONG de les comarques gironines i l'Alt Maresme, la Coordinadora d'ONGD i altres Moviments Solidaris de Lleida i la Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament. Sense la informació obtinguda gràcies a tots, no hauria estat possible realitzar aquesta guia, en la qual han participat bé en l'etapa de diagnosi, bé en l'etapa de validació.

Guia de dinamització dels Consells Locals de Cooperació i Solidaritat

1a edició, novembre 2011

© Fons Català de Cooperació al Desenvolupament

Dipòsit legal: ??????????

Editat per:

Fons Català de Cooperació al Desenvolupament
Via Laietana, 33, 9è 2a - 08003-BARCELONA
Tel. 93 412 26 02 - Fax. 93 301 90 88
fonscat@pangea.org - www.fonscatala.org

En conveni amb:

Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament

www.cooperaciocatalana.cat

Muntatge i impressió: XXXXXXXXXX

Els continguts d'aquest informe són responsabilitat exclusiva del seu autor i en cap cas poden considerar-se com l'opinió de la Generalitat de Catalunya

La Guia de dinamització dels Consells Locals de Cooperació i Solidaritat és una iniciativa sorgida del programa de millora de la qualitat de la cooperació municipal, inclòs al pla estratègic 2008-2012 del Fons Català, un pla promogut pel meu predecessor a la presidència, Teo Romero. L'objectiu de millorar la qualitat de la cooperació municipal, tant directa com indirecta, és un procés en què estan immersos el conjunt de municipis de Catalunya i, com no pot ser d'altra manera, també el Fons Català.

La cooperació descentralitzada municipal sempre ha estat concebuda com una política en què la participació era un dels principis clau; al Nord, perquè suposa la implicació de la ciutadania en les accions del seu govern i permet la sensibilització d'aquesta, mentre que al Sud suposa l'apropiació per part de la ciutadania dels projectes i accions de desenvolupament que es duen a terme a casa seva.

Els Consells Locals de Cooperació i Solidaritat representen espais legítims d'interlocució entre administració i ciutadans i suposen no només una eina de participació ciutadana, sinó que s'han convertit també en una eina pròpia del desenvolupament i la definició de la política de cooperació descentralitzada dels municipis, perquè és en el seu si i en dependència de les dinàmiques internes que s'hi generen, que sovint es defineixen les actuacions (i en ocasions també les línies estratègiques) que acaba duent a terme el municipi en l'àmbit de la cooperació municipal.

Malgrat tot, i essent un element fonamental per la cooperació descentralitzada, la participació ha caigut en les mateixes inèrcies de la resta de la cooperació, tot generant sovint resultats de poc impacte, tant pel que fa a la cooperació descentralitzada com a l'educació per al desenvolupament. I és per això que creiem que cal una aturada tècnica, que ens permeti agafar aire, reflexionar i iniciar el camí amb més perspectiva i, sobretot, amb major ambició sobre les possibilitats de millora de la qualitat de la cooperació que duem a terme, com també dels instruments de què ens hem anat dotant per fer-la realitat.

Aquesta guia vol ser dinàmica i té la vocació d'estar en constant revisió, però vol ser també motiu per a la reflexió, tot fent èmfasi en les potencialitats que tenen els Consells Locals de Cooperació i Solidaritat de cara a funcionar veritablement com a òrgans consultius, d'assessorament i de participació d'àmbit municipal que treballen els temes relacionats amb la promoció de la solidaritat i la cooperació per al desenvolupament, una cooperació més transformadora i sostenible que respongui al nou escenari de la cooperació en el marc d'un món global.

Així doncs, espero que aquesta guia sigui d'utilitat per als membres dels equips municipals i serveixi per motivar que aquest canvi de model de cooperació municipal que estem vivint vagi acompanyat de les eines adients per fer-ho.

Meritxell Budó i Pla
Presidenta del Fons Català
Alcalde de la Garriga

PRESENTACIÓ DE L'AGÈNCIA CATALANA DE COOPERACIÓ AL DESENVOLUPAMENT

Els Consells Locals de Cooperació i Solidaritat representen un espai d'assessorament i de participació en l'àmbit municipal que contribueix a promoure la cooperació al desenvolupament i la solidaritat internacional. Aquest és, precisament, un dels elements que millor caracteritza el model de cooperació catalana: el ser una política pública participada i participativa. Una política de cooperació al desenvolupament que concep la intervenció pública com a complementària i impulsora de les iniciatives cíviques en aquest àmbit. Una política pública on el consens i la concertació entre tots els actors esdevenen instruments claus de la seva configuració.

La Generalitat de Catalunya reconeix el protagonisme dels ens locals en l'impuls d'actuacions de solidaritat al nostre país. Per aquest motiu, em plau presentar aquesta guia de dinamització dels Consells Locals de Cooperació i Solidaritat, que s'emmarca en la col·laboració endegada entre el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament i l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament de la Generalitat de Catalunya (ACCD).

El dinamisme dels ens locals, juntament al de la societat civil, s'ha traduït des dels anys vuitanta en nombroses iniciatives de cooperació al desenvolupament internacional, de sensibilització i educació per al desenvolupament. La implicació posterior del Govern de la Generalitat i d'altres actors que s'hi han anat sumant, com ara universitats, sindicats, entitats juvenils o organitzacions empresarials, han acabat de dibuixar el ric i plural mapa d'actors de la cooperació catalana. No tots realitzem el mateix tipus de cooperació al desenvolupament, i és a partir de la seva complementarietat que s'obren grans oportunitats per a la innovació.

Aquest reconeixement per part del Govern de Catalunya ha fet que haguem anat teixint aliances amb els actors locals per definir i implementar la política de cooperació al desenvolupament, tant als països socis del Sud com a Catalunya. La relació de treball i diàleg amb el Fons Català és un bon exemple per il·lustrar aquest compromís, una relació que ha anat enriquint-se per passar del recolzament financer a determinades actuacions a complementar-ho amb l'acompanyament als ens locals en la definició de les seves estratègies de cooperació al desenvolupament i d'enfortiment institucional.

En definitiva, la voluntat del Govern de la Generalitat és la d'apoderar els ens locals com a agents centrals de la cooperació catalana al desenvolupament, per avançar cap a aliances més estratègiques, amb un disseny compartit dels objectius, dels resultats esperats i de les actuacions. També per avançar plegats en la inserció en la nova arquitectura de l'ajut a nivell internacional, marcada per l'agenda de l'eficàcia i qualitat de l'ajut.

Efectivament, considerem que en el marc de l'actual escenari mundial, cal un abordatge col·lectiu dels problemes comuns. La cooperació descentralitzada disposa aquí d'un camp d'acció fonamental en el sistema internacional de cooperació al desenvolupament, especialment en allò que fa referència a la promoció d'una governança democràtica dels processos de desenvolupament.

Els governs autònoms no centrals disposem aquí d'un valor afegit que cal fer avinent davant de les instàncies pertinents que defineixen les agendes internacionals sobre cooperació al desenvolupament. Aquesta és la voluntat i la vocació de la cooperació catalana, la d'implicar-se activament en els processos de desenvolupament, tot apostant pels principis del multilateralisme actiu que estimuli el diàleg entre tots els actors.

Desitjo, doncs, que la guia que aquí presentem contribueixi a orientar estratègicament l'acció municipal i municipalista en l'àmbit de la cooperació al desenvolupament.

Carles Llorens i Vila
Director General de Cooperació al Desenvolupament
Generalitat de Catalunya

ÍNDEX

1 Introducció	08
2 La guia: objectius i metodologia emprada	11
3 Diagnòstic	13
3.1 Característiques de la cooperació descentralitzada a Catalunya	13
3.2 La visió de la cooperació del Fons Català sobre els Consells Locals de Cooperació i Solidaritat (CLCS)	14
3.3 Anàlisi d'indicadors quantitius	15
3.4 Anàlisi d'indicadors qualitius	17
4 Propostes per a la millora de la dinàmica de la cooperació descentralitzada indirecta que es realitza en el si dels CLCS	21
4.1 Proposta 1 – Reflexions sobre com encabir els CLCS dins el model de ciutat	21
4.2 Proposta 2 - El rol dels actors en el si dels CLCS	29
4.3 Proposta 3 - L'educació per al desenvolupament	37
4.4 Proposta 4 - Tècniques de dinamització interna dels CLCS	43
4.5 Proposta 5 - Aproximació a l'acció humanitària (AH)	48
5 Acompanyament del Fons Català per a la implementació de les recomanacions d'aquesta guia	55
6 Bibliografia	56
7 Annexos	60
Annex 1 - Glossari de termes	60
Annex 2 - Índex de municipis on s'ha constituït un CLCS i any de creació	68
Annex 3 - Països als quals els ens locals catalans han destinat recursos de la partida de cooperació al desenvolupament durant l'any 2008	71
Annex 4 - Mapa de projectes que han rebut aportacions a través del Fons Català de Cooperació durant l'any 2009	72

1. INTRODUCCIÓ

El Fons Català de Cooperació al Desenvolupament (en endavant Fons Català) nascut a Salt el dia 5 de juliol de 1986, és una organització actualment formada per més de 300 ajuntaments catalans i altres organitzacions supramunicipals (diputacions, consells comarcals i la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona) que destinen part del seu pressupost a finançar accions de Cooperació al Desenvolupament i Solidaritat.

En els seus inicis el Fons Català permetia articular a través d'un fons econòmic comú les accions de cooperació i solidaritat de les institucions sòcies i aportar capacitats i suport tècnic a una cooperació nascuda dels agermanaments que s'establien principalment per llaços de cooperació política amb països prioritàriament de Centreamèrica o del Sàhara Occidental.

En aquests 25 anys de trajectòria s'ha aconseguit el compromís d'un elevat nombre d'ajuntaments per destinar el 0,7% dels pressupostos a la cooperació descentralitzada i també una maduresa en el si dels mateixos ajuntaments que han anat incorporant o establint professionals dedicats cada cop més exclusivament a la cooperació.

Així, per una banda, assistim a una creixent maduresa del compromís d'establir vincles de cooperació i això s'expressa, per exemple, en el fet de tenir un referent tècnic municipal, uns recursos estables destinats a cooperació, uns òrgans de participació de la societat civil -com són els Consells Locals de Cooperació i Solidaritat (CLCS)- però per altra banda aquest esforç es fa realitat a costa de tenir una fragmentació exponencial dels recursos i de les accions de cooperació. Precisament en el marc dels Consells Locals de Cooperació és on s'ha de trobar sentit i ordre entre totes les entitats, contribuint també a la capacitat d'aquestes.

Per tant, hem de considerar que assolir quantitativament el 0,7% (que no obstant ha de continuar sent un objectiu a superar i no a reduir) ens pot fer perdre de vista la qualitat de la cooperació en tant que política de cooperació municipal. Entenem amb això tot el que implica definir una política de cooperació liderada per un ajuntament i no tan sols la distribució de recursos sota el mecanisme calcat de la cooperació del Govern central que funciona a través de les convocatòries de subvencions.

El repte és, doncs, definir quina és la particularitat i la potencialitat específica de la política local de cooperació i quins són, per tant, els mecanismes de gestió més adients i coherents en relació a la quantitat de recursos de què es disposa com dels objectius estratègics que es vulguin aconseguir. Cada municipi, en funció d'aquests dos paràmetres, hauria de fer un pas enrere i reflexionar sobre quins són els mecanismes que el duren a aconseguir els objectius, independentment dels mecanismes adoptats a altres municipis o als diferents àmbits de l'Estat. Aquesta reflexió ha d'incloure la decisió estratègica de crear o no un espai de participació ciutadana, la seva tipologia i el reglament de règim intern d'aquest.

Com ja hem comentat han existit diversos factors que han limitat les capacitats dels municipis catalans per aconseguir millorar la qualitat de les seves accions, de les quals en destaquem algunes que ens serviran com a eix entorn del qual reflexionar amb ànim constructiu:

Àmbit tècnic:

La relativa experiència dels governs locals, que van abraçar de manera decidida i solidària la cooperació internacional durant la dècada dels noranta, va provocar que s'iniciés una nova empresa sense planificar de manera estratègica les accions ni

definir àmbits temàtics o territorials prioritaris. Des d'aquestes primeres experiències s'ha anat treballant cap a propostes consensuades entre els actors de la cooperació al municipi que s'han plasmat en reglaments i bases de convocatòries. Així, ara podem constatar avenços en les polítiques públiques gràcies a la convergència i a les visions de l'administració municipal, en el marc de la cooperació directa, i les entitats del tercer sector, quant a la cooperació indirecta.

Per part dels municipis la responsabilitat recau doncs en una major definició de polítiques i una promoció de la professionalització i l'especificitat tècnica, ja que podem observar que, tot i haver crescut el nombre de personal tècnic que s'assigna a la tasca de la cooperació al desenvolupament, continua havent-hi un dèficit de personal prou especialitzat; hem de destacar que generalment, un mateix tècnic desenvolupa multitud de funcions, a més de la pròpia de la cooperació.

En aquest sentit, el Fons Català té el compromís en el seu Pla Estratègic 2008-2012 dintre del programa PQ-Qualitat de la Cooperació directa i indirecta, d'organitzar accions formatives destinades a càrrecs electes i tècnics municipals per contribuir a una major especialització dels responsables municipals.

Àmbit polític

S'ha de tenir en compte que els canvis pel que fa a càrrecs electes que encapçalen la Regidoria de Cooperació i Solidaritat és certament freqüent, per la qual cosa l'expertesa en cooperació a l'àmbit polític no és habitual a causa d'aquesta alternança en les responsabilitats. Existeixen excepcions que fan que la política de cooperació de certs municipis catalans es pugui enfocar a mitjà-llarg termini tot donant un sentit estratègic a la gestió desenvolupada i facilitant l'apropiació de la política de cooperació com una política més del propi municipi, vinculada íntimament a les característiques i necessitats d'aquest.

En tot cas, aquesta realitat es pot reforçar pel treball i la coherència del Consell Municipal de Cooperació, essent aquest un òrgan format i especialitzat que treballa en el marc d'unes estratègies consensuades i a mitjà-llarg termini, des de les seves entitats de cooperació voluntàries.

Per altra banda existeix la necessitat creixent d'una clara voluntat política per definir quins són els objectius concrets a aconseguir en cooperació municipal, objectius que haurien d'anar vinculats al pla estratègic del municipi i que haurien de ser definits en coherència amb la realitat del propi ens local, les característiques que li són pròpies i el potencial pressupostari i humà que pot posar a disposició de les accions de cooperació al desenvolupament i l'educació per al desenvolupament. Aquesta definició neutralitzaria, en part, l'efecte de l'alternança dels càrrecs electes.

Igualment, amb la finalitat d'assegurar la previsibilitat de la política de cooperació, requisit imprescindible per la seva consolidació com a política pública, s'ha d'avançar en la creació de regidories específiques de cooperació i solidaritat amb pressupostos i personal tècnic adscrit estables. D'altra banda, perquè la cooperació sigui viscuda com una política municipal més, cal fer un esforç de formació i sensibilització al personal polític i tècnic d'altres àrees de l'ajuntament.

Àmbit del tercer sector

Per poder abraçar aquest àmbit, hem de partir de la base que existeix una gran complexitat i diversitat d'entitats i ONGD quant a forma jurídica (associacions, fundacions, federacions); a trajectòria (de recent creació amb d'altres amb més de trenta anys d'experiència); al grau de professionalització (més o menys professionalitzades o voluntàries); a la grandària (petites, mitjanes, grans); al tipus de base social, etc.

2. LA GUIA: OBJECTIUS I METODOLOGIA EMPRADA

Les entitats i ONGD dels municipis catalans han demostrat històricament, i sobretot a partir de la demanda social del 0,7%, ser molt solidàries i estar activament compromeses en el lideratge de projectes als països del Sud. L'objectiu comú, tant de l'administració com de les entitats i ONGD, és assolir una política de cooperació de qualitat. Per això, s'han de treballar les capacitats, les potencialitats, les febleses i les forteses de tots els actors per establir la política de cooperació municipal i fer-ho des d'una perspectiva crítica.

D'aquest treball sortirà l'estratègia de cooperació del municipi, la qual pot suposar un nou model de cooperació, un major treball amb un instrument o altre, una major concertació entre les entitats, una major participació en la presa de decisions, un major pes en l'avaluació, etc. L'objectiu és superar la visió del CLCS com a font de finançament, únicament, i passar a ser un espai on compartir estratègies, experiències i propostes per implicar i sensibilitzar la ciutadania del nostre municipi. Per això, aquesta Guia vol incidir en la necessitat de desenvolupar processos participatius als CLCS on tots els seus membres puguin ser participants dels canvis d'estratègia de les polítiques de cooperació del seu municipi.

Existeixen, d'altra banda, totes aquelles entitats dels municipis que representen altres sectors com l'empresariat, la docència, la sanitat pública, els sindicats, que poden estar interessats a integrar-se als CLCS i que trobaran en aquesta guia algunes dades d'interès. Per tot això aquesta guia s'adreça principalment a:

Per una banda, al personal tècnic municipal de cooperació dels ajuntaments de Catalunya, inclòs el personal tècnic d'institucions supramunicipals.

En segon lloc a càrrecs electes que encapçalen la regidoria de Cooperació i Solidaritat de cada ajuntament.

Finalment, a entitats del primer, segon i tercer sector que formin o vulguin formar part dels CLCS dels municipis catalans.

A mesura que als municipis s'ha anat configurant i s'ha enfortit el teixit associatiu entorn dels temes de cooperació, molts ajuntaments han optat per impulsar la creació d'un òrgan de participació ciutadana que es coneix generalment com a Consell Local de Cooperació i Solidaritat (CLCS) on les entitats ciutadanes i els representants de la corporació local, motivats per la causa de la cooperació al desenvolupament, tenen l'espai idoni per definir una acció conjunta de cooperació i sensibilització d'àmbit local. Els CLCS es configuren com l'espai d'interlocució entre els diferents agents locals de cooperació i tenen algunes característiques diferenciades en funció del municipi.

Tot i les diferències observades entre CLCS la majoria comparteixen la següent definició: "El Consell municipal de cooperació i solidaritat és un òrgan consultiu, d'assessorament i de participació d'àmbit municipal que treballa sobre els temes relacionats amb la promoció de la solidaritat i la cooperació per al desenvolupament dels països del Sud" (FCONGD, 2005:9) que inclou la sensibilització i acció al Nord juntament amb la rendició de comptes a la ciutadania. És sobre aquesta tipologia de CLCS sobre la que volem incidir especialment en aquesta guia, pel fet de ser la més representada.

El Fons Català, organització de referència en l'àmbit de la cooperació municipal al desenvolupament, vol ser doncs un organisme assessor que aporta la seva experiència en tot el procés de la cooperació al desenvolupament d'aquest tipus de CLCS, especialment en el que té a veure amb la cooperació indirecta que s'hi realitza, per ser la majoritària.

És en aquest marc on s'encabeix aquesta guia, que té per objecte oferir una reflexió als actors de la cooperació municipal sobre les possibles línies estratègiques d'una renovada política de cooperació i solidaritat impulsada des del món local i específicament des dels espais de participació ciutadana que representen els CLCS.

Així, en el marc del *Programa de Qualitat de la cooperació indirecta* (PQ1) inclòs al Pla Estratègic del Fons Català, es pretén encetar un debat sobre quin hauria de ser el paper específic dels CLCS emmarcat dins les polítiques públiques municipals de cooperació internacional descentralitzada al desenvolupament, així com el rol que hi jugarien cadascun dels actors implicats (Fons Català, 2008:44-46).

Per tant, aquesta guia resulta de la voluntat del Fons Català de promoure la dinamització d'aquest espai de participació de la cooperació que representen els CLCS. L'objectiu és que els CLCS esdevinguin part del procés de millora de la qualitat de la cooperació des de la seva contribució en la definició de la política pública, de la que forma part la cooperació tant directa com indirecta que es fa des dels municipis catalans.

Ara per ara, però, aquesta guia se centra prioritàriament en allò que té a veure amb la cooperació indirecta, que representa el gruix de la cooperació que fan els municipis, perquè la cooperació directa en la majoria dels ajuntaments encara s'ha de consolidar com una política pública de cooperació. És per això que la guia gira entorn de la millora de la qualitat de la cooperació indirecta. Això no treu que la definició de la política pública de cooperació inclogui efectivament la línia a seguir en cooperació directa i que aquesta sigui treballada en els processos participatius de definició de la política municipal. Quantitativament, serà a partir del *5è Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud (2009-2010-2011)*, que editarà el Fons Català el 2012, que s'inclouran els nous indicadors de mesura de la quantitat i la tipologia de cooperació directa que s'està realitzant als municipis de Catalunya i sobre les quals treballarem en un futur proper qualitativament, com indica el nostre pla estratègic.

La metodologia emprada per fer aquesta guia combina les tècniques participatives de recollida i anàlisi de dades qualitatives i l'anàlisi de dades quantitatives. La informació extreta prové d'entrevistes en profunditat a tècnics i tècniques de cooperació, enquestes, observació participant de CLCS i anàlisi i compilació de documentació prèviament existent. S'estructura en una part de diagnòstic, un seguit de propostes o recomanacions i un apartat de conclusions. Totes les parts estan relacionades entre si però guarden prou independència com per ser consultades de manera alterna.

A més, la guia que teniu entre les mans ha passat per un procés de validació durant l'últim trimestre de 2010 i els primers mesos de 2011.

La guia no és un document acabat, forma part d'un procés dinàmic en el marc del qual és un primer exercici de reflexió que s'ha concretat en un seguit de propostes orientades a enfortir els CLCS.

3. DIAGNÒSTIC

3.1 Característiques de la cooperació descentralitzada a Catalunya

Aquest punt està basat fonamentalment en les conclusions extretes per Susana Ruiz Seisdedos al Premi de recerca sobre cooperació descentralitzada UE-AL de l'any 2008 (Ruiz, 2008).

El govern local pateix una transformació durant els anys noranta en què l'Estat espanyol es modernitza i els municipis comencen a obrir-se a altres actors. La població manifesta noves demandes orientades a valors postmaterialistes i comencen a multiplicar-se les accions solidàries, la creació de CLCS i els moviments socials com el conegut com a moviment del 0,7%.

El nivell local té com a gran avantatge la proximitat a la ciutadania que fa que no es limiti a oferir serveis sinó també a operar com a primer nivell i canal d'articulació de demandes i necessitats de la ciutadania per oferir creixents canals d'accés al poder com són els consells consultius de divers àmbit sectorial o temàtic.

És doncs en l'àmbit local on impera un sentit de legitimitat entre administració i ciutadania, on es promou la participació ciutadana com una eina de compartir el poder local, de manera més accentuada en uns àmbits que en altres, com veurem a continuació.

A diferència del que ha passat amb altres polítiques públiques locals, és en el desenvolupament de polítiques de cooperació descentralitzada on les entitats han intervingut en gairebé totes les fases de la pròpia política, cosa que no succeeix en altres polítiques municipals, si més no en aquest grau.

El rol protagonista que han jugat les entitats en el desenvolupament d'aquestes polítiques ha tingut conseqüències que no han estat sempre desitjables, ja que els efectes que té la no prestació governamental de certs serveis porta implícita una manca de control de la qualitat dels serveis oferts i suposa una privatització i una pèrdua de control del servei per part de la ciutadania. Alhora suposa sostreure a l'àmbit local competències que assumeixen altres actors, competències que perd a favor d'instàncies externes.

Com a aspecte positiu, la relació col·laboradora entre administració i societat civil permet una major implicació d'una part de la ciutadania i en aquest sentit destaquem molt positivament l'extraordinària implicació i dedicació de les entitats del tercer sector de Catalunya en l'àmbit de la cooperació al desenvolupament, així com la voluntat de molts dels municipis catalans de treballar de manera participativa, camí que no sempre resulta planer. També com a tret positiu destacar que l'esforç participatiu que realitzen les entitats, que es pot veure recompensat per la incidència política directa que els permet exercir el fet de participar al CLCS.

La cooperació descentralitzada es va concebre doncs com una política on la participació era un dels principis claus, no només la participació de les societats del Nord sinó també del Sud. Al Nord perquè suposa la implicació real de la ciutadania en les accions del seu govern i permet la sensibilització de la mateixa, mentre que al Sud suposa l'apropiació per part de la ciutadania dels projectes i accions de desenvolupament que es duen a terme a casa seva.

Als països del Nord els instruments de participació ciutadana són bàsicament els consells sectorials, que fan de plataformes d'interlocució dels equips de govern amb el teixit associatiu. Tot i això, a la pràctica la seva influència és limitada, ja que rarament

tenen una incidència directa en el disseny dels programes municipals. La gran majoria es limita a tasques consultives i deliberatives. Des del punt de vista dels responsables municipals es perceben sovint com a espais d'informació i legitimació de polítiques ja definides prèviament, fet que ha provocat certs inconvenients que analitzarem més endavant.

Malgrat tot i essent un element fonamental en la cooperació descentralitzada, la participació no ha estat el que es pretenia (Ruiz, 2008) i és per això que creiem necessària una parada tècnica que ens permetrà iniciar el camí amb major ambició sobre la millora de la qualitat de la tasca de la cooperació descentralitzada municipal.

3.2 La visió del Fons Català sobre els Consells Locals de Cooperació i Solidaritat (CLCS)

La cooperació al desenvolupament viu un procés de transformació de gran importància i, tot i que es troba en constant evolució, és en aquests darrers anys que està experimentant un avenç, tot i que en l'actual conjuntura de crisi es fa més necessari que mai reforçar la cooperació com una política pública transversal. Tant les ONGD com les institucions i administracions públiques de tots els àmbits es troben en un moment d'anàlisi per valorar quina ha de ser la millor estratègia per contribuir a transformar amb eficàcia i eficiència els recursos destinats, en un món que se'ns presenta cada dia més injust i desigual.

Aquest fenomen no ha estat aliè a Catalunya ni a la seva cooperació municipal. El Fons Català ha viscut també en els darrers anys un procés de reflexió que l'ha portat a tractar de definir un model de cooperació municipal on s'encabeix una visió específica sobre el rol dels CLCS. Un dels majors reptes a què ens enfrontem en l'actualitat és el de poder encabir les recomanacions de consens internacional que s'han dissenyat per a l'àmbit nacional i multilateral i poder-les traduir al llenguatge local, és a dir, tenim la voluntat de contribuir a:

- 1) Promoure l'estudi i el debat en el si dels CLCS per aprofundir sobre allò que indiquen els documents de referència respecte a la qualitat de l'ajut (impacte, eficàcia, eficiència, rellevància i viabilitat de l'ajut com són els principis de la Declaració de París de 2005 i de l'Agenda d'Acció d'Accra de 2008, pla director de l'AECID, de l'ACCD, pla estratègic del Fons Català, entre d'altres).¹
- 2) Impulsar els processos de definició conjunta (àmbit polític, tècnic, societat civil organitzada, sindicats, empresariat, escoles, universitats) d'una política pública de cooperació i solidaritat que vagi de la mà de les característiques de cada municipi i dels seus objectius a curt, mitjà i llarg termini en termes de cooperació.
- 3) Contribuir a detectar quins són els paràmetres i criteris de qualitat de l'acció de cooperació i solidaritat propis de l'àmbit local en general i del nostre àmbit local en específic, d'acord amb les característiques municipals.
- 4) Buscar els mecanismes per poder incorporar els criteris de qualitat a la gestió de les accions de tal manera que passin a formar part de la política pública de cooperació municipal, com seria introduir mecanismes d'avaluació ex-ante i ex-post de les accions dutes a terme.
- 5) Promoure també l'aplicació progressiva dels criteris de qualitat a les accions que

¹ La major part dels documents sobre eficàcia de l'ajut es poden trobar a la pàgina específica, que porta per títol Ayuda Eficaz: <http://www.ayudaeficaz.es/>.

duem a terme per poder guiar la nostra pràctica de futur entorn d'indicadors de qualitat de l'ajut objectivables i, per tant, deixar de guiar la nostra *praxis* al voltant d'interessos certament legítims però sovint dispersos, poc sostenibles o de dubtós impacte tant pel que fa al desenvolupament de comunitats del Sud com pel que fa a l'educació per al desenvolupament de la ciutadania del Nord.

- 6) Visualitzar els CLCS com espais de participació que es poden incloure en el procés d'avaluació de la cooperació descentralitzada i en aquest sentit, avaluar-los com un instrument més de què es dota la cooperació, perquè és en el seu si on es prenen gran part de les decisions que configuraran el tipus de cooperació que realitza cada municipi, cosa que repercutirà directament en la qualitat i la quantitat del canvi que hem pogut promoure al Nord i al Sud.

Així, actualment podem afirmar que de la dinàmica i funcionament interns dels CLCS, en depèn en part la qualitat de la cooperació resultant, tot i que aquesta ha de venir acompanyada dels recursos humans i econòmics pel seu desenvolupament. Per tant, podem començar a desvincular la idea que els espais de participació ciutadana són positius *per se*, ja que ho són només en la mesura que serveixen per vehicular certs objectius i obtenir resultats de manera consensuada amb tots els agents interessats. Precisament, els CLCS han de ser un espai de diàleg i de consens entre diferents entitats del municipi i un espai de sensibilització.

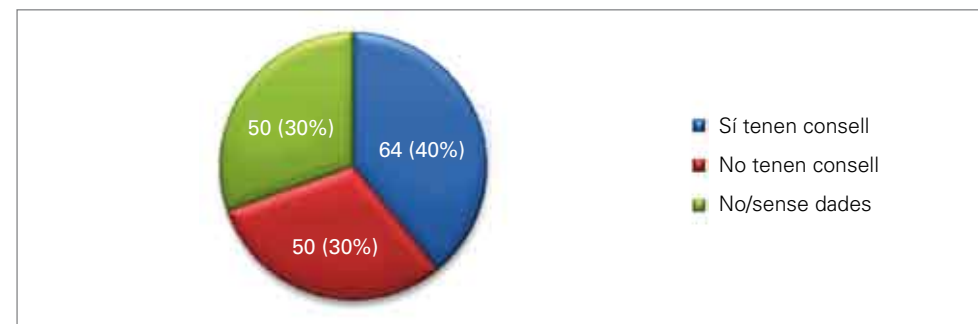
A continuació analitzarem, en un primer apartat, indicadors quantitius i a posteriori, indicadors qualitius per mesurar la qualitat de la cooperació municipal.

3.3 Anàlisi d'indicadors quantitius

Dels 316 municipis de Catalunya que el Fons Català classifica com a municipis cooperants, segons dades del *4t Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud (2006-2007-2008)*, n'hi ha 64 que compten amb un CLCS, que pot prendre denominacions diverses i pot tenir particularitats específiques. Els 316 municipis cooperants representen el 33,4% dels municipis i un 89% de la població catalana. D'aquests 316 municipis tenen Consell Local de Cooperació i Solidaritat, que representa el 20% dels municipis cooperants (Fons Català, 2011a), per conèixer quins són els municipis i la data de creació podeu consultar l'annex 2.

Gràfic 1. Ajuntaments amb Consell de cooperació i solidaritat

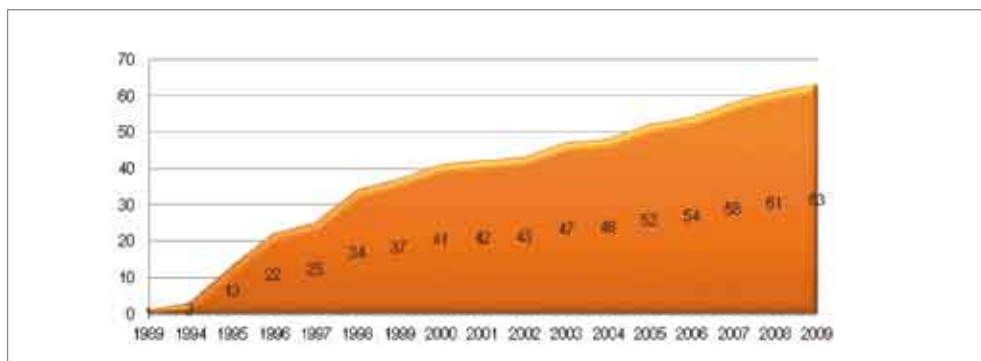
D'aquests 316 municipis cooperants, 164 van respondre l'enquesta de l'estudi, i al següent gràfic podem observar com només el 39% dels ajuntaments cooperants (64) que han respost l'enquesta (164) s'han dotat d'aquest tipus d'òrgans de participació.

Font: *4t Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud (2006-2007-2008)*

A més, podem dir que la tendència dels darrers Estudis de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud realitzats des de fa 10 anys pel Fons Català (1998-2008) apunta a l'augment dels recursos i la creació de nous Consells de Cooperació tot i que en els darrers anys la tendència a l'alça quant a creació de nous Consells i destinació de recursos econòmics municipals a cooperació s'ha estancat, com a conseqüència de la conjuntura de crisi econòmica i social i que els municipis susceptibles de tenir-ne per grandària ja l'han creat en el passat (Fons Català, 2001, 2003, 2007, 2011a). Aquesta informació ha estat extreta de les quatre edicions de l'Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament. De fet, podem observar-ho veient com la corba del gràfic 2 tendeix a aplanar-se (Fons Català, 2011a).

Gràfic 2. Consell Local de Cooperació i Solidaritat i any de creació*

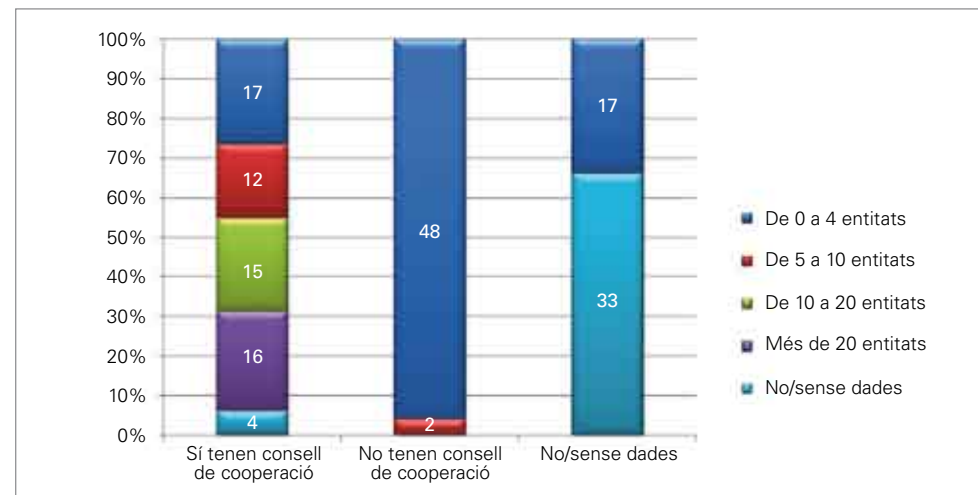
* Hi ha 1 municipi que no ha facilitat la dada de l'any de creació del Consell de Cooperació.

Font: 4t Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud (2006-2007-2008)

Si analitzem els ajuntaments que tenen un CLCS per trams de població, la distribució és la següent: el 100% dels municipis de més de 100.000 habitants disposen d'un Consell de Cooperació Municipal. Dels municipis d'entre 5.000 i 100.000 habitants, el 55% (51 ajuntaments de un total de 93) també tenen un CLCS.

Gràfic 3. Consell Local de Cooperació i Solidaritat i entitats al municipi

Per realitzar el següent gràfic només s'han considerat les entitats locals que treballen temes de cooperació al desenvolupament i solidaritat, tot i que cal tenir en compte que els Consells de Cooperació poden estar integrats també per entitats i associacions que no treballen únicament i exclusiva en temes de cooperació.

Font: 4t Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud (2006-2007-2008)

Conclusions quantitatives: els municipis on es crea el CLCS tendeixen a coincidir amb els ajuntaments on hi ha un esforç econòmic i polític en temes de cooperació i solidaritat. D'aquests 64 municipis on hi ha CLCS, en el 25% hi ha més de 20 entitats al municipi que treballen temes de cooperació i solidaritat. Per tant, els CLCS apareixen en poblacions on hi ha nombroses entitats dedicades a cooperació, atès que el CLCS és un òrgan de participació on són representades. En aquest sentit, sembla existir una relació directa entre l'existència d'un CLCS i les següents variables: la grandària del municipi, les poblacions on hi ha entitats dedicades a cooperació i el compromís de l'ajuntament amb el 0,7% dels ingressos propis a cooperació.

Totes aquestes dades es poden consultar amb més detall al 4t Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud 2006-2007-2008 (Fons Català, 2011a).

3.4 Anàlisi d'indicadors qualitius

És important començar aquest apartat fent un èmfasi especial en la heterogeneïtat existent dins els diferents CLCS, equips tècnics, ONGD, entitats del tercer sector i, en definitiva, persones implicades en el món de la cooperació municipal. Tot i això hem hagut de fer un esforç de simplificació i reduccionisme per poder treballar de manera general el tema dels CLCS, ja que d'altra manera aquest esforç hagués estat impossible. En aquest sentit, sabem que hi ha entitats i CLCS que no respondran a les característiques descrites, però també hem de tenir en compte que majoritàriament sí que ho faran.

El Fons Català doncs, en un intent de conèixer i sistematitzar la realitat dels CLCS, va organitzar al 2009 dues trobades de personal tècnic municipal (van participar-hi 12 tècnics i tècniques adscrits a la corresponent regidoria de Cooperació i Solidaritat) on es va emprar la tècnica de dinàmica de grup anomenada *pluja d'idees* per analitzar conjuntament llur visió de la cooperació indirecta, majoritària en el si dels consells, com del rol dels CLCS en l'engranatge de la cooperació descentralitzada municipal. Per una banda, vam treballar la visió actual i, per l'altra, la visió Q o de qualitat, que es correspondria amb la visió ideal del que hauria de ser, en contraposició a les mancances que es detectaven en el moment present. A continuació us fem un resum de les idees recollides a partir de les dinàmiques realitzades amb els 12 tècnics i tècniques que van participar-hi i que van expressar la seva opinió, que reflecteixen

punts a millorar d'alguns dels CLCS. En aquest sentit, els resultats no són extrapolables a tots els municipis, ja que són opinions i no dades:

1r quadre: la cooperació indirecta actualment i la foto Q (de qualitat) de la cooperació indirecta.

<p>LA COOPERACIÓ INDIRECTA ACTUALMENT (punts a millorar) (recull d'opinions textuales dels participants)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • A vegades és molt assistencialista i es fa caritat mal entesa • Hi ha poca participació de persones immigrades • És individualista i no existeix un retorn ni es comparteix el que es fa amb els altres actors • És una cooperació curta de mires, no es fa cap tipus de xarxa i només se sap el que fa un mateix • Hi ha poc aprenentatge entre entitats • S'innova molt poc, sempre es fa el mateix i de les mateixes maneres • Manca qualitat en els projectes per manca de professionalització • Les actituds de les entitats del Nord envers al Sud a vegades no són les adequades • Se segueix un model de "projectitis", no existeix una real transferència de capacitats ni una valoració de quins són els impactes reals o la qualitat del que es fa • Les accions solen ser unidireccionals • A vegades a l'àmbit polític existeix entusiasme per iniciatives poc viables • No hi ha prioritització d'àmbits temàtics, geogràfics ni econòmics • No hi ha lideratge a l'hora de posar "fil a l'agulla" i frenar les pràctiques de poca qualitat (quins seran els actors que liderin la posada en pràctica d'un model de qualitat?) • Tota la cooperació municipal es fa amb recursos dels ajuntaments i es podria intentar buscar altres fonts de finançament • La sensibilització que es fa és ludicofestiva i els resultats són efímers • La cooperació que es fa està allunyada dels problemes actuals i a vegades no s'emmarca en la definició del model de desenvolupament que es vol promoure des del Sud
<p>FOTO Q DE LA COOPERACIÓ INDIRECTA</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Hauria de ser potenciadora de les relacions horitzontals amb homòlegs (ajuntaments i entitats del Nord amb ajuntaments i entitats del Sud) • Hauria de buscar la complicitat dels municipis del Nord a l'hora de fer cooperació indirecta, donant el vistiplau del que s'està fent al Sud tot signant una carta de sol·licitud de projecte amb el municipi del Sud • S'hauria de fer cooperació indirecta seguint les línies d'un pla estratègic • S'hauria de fer visible la responsabilitat de l'ajuntament del Nord en les accions de cooperació indirecta • S'hauria d'incidir en la construcció de capacitats al Sud • S'hauria de valorar la sostenibilitat de les accions en el temps però no deixar que s'eternitzin • S'hauria d'avaluar l'impacte generat, i per això fan falta capacitats tècniques i recursos econòmics • Per avaluar abans s'ha d'adquirir un cert grau de professionalització • El lideratge i la responsabilitat ha de recaure en els municipis, de forma equivalent entre municipis del Nord i del Sud (principi de corresponsabilitat) • Cada municipi ha de treballar en allò en què pot oferir especificitat i valor afegit

2n quadre: els CLCS actualment i la foto Q (de qualitat) dels CLCS.

<p>ROL DELS CLCS (punts a millorar) (recull d'opinions textuales dels participants)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Les entitats participants solen ser jutge i part del procés • No existeix cooperació interna ni concert entre entitats • No hi ha debat estratègic al marge del que generen els propis projectes • No és un espai de debat de polítiques públiques • És una repartidora de diners i les entitats acudeixen quan es fa el repartiment • El CLCS hauria de tendir a assumir un altre rol (Repte: Quin? Com? Quan?) • Ni tan sols amb les activitats de sensibilització s'aconsegueix crear impacte en la pròpia ciutadania del Nord • A vegades es convoca el Consell perquè toca i no perquè hi hagi un ordre del dia establert • Algunes entitats estan deixant d'assistir-hi per manca de temps i per l'efecte de la crisi
<p>FOTO Q DELS CLCS</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Han de ser oberts a altres àrees de la societat (universitats, sindicats, agents econòmics, cambres de comerç) i dels propis ajuntaments • Quan es convoca un CLCS ha de ser amb una finalitat clara de treballar o debatre algun tema en concret • La societat civil hauria d'estar realment implicada i motivada per poder fer rutllar els Consells • Els CLCS poden esdevenir l'instrument de debat del model de desenvolupament que es vol promoure i per definir les polítiques del municipi • Seria aconsellable debatre les línies de cooperació directa en el si dels CLCS

Altrament, a partir de l'estudi de *Sistematització d'experiències de cooperació descentralitzada de quatre ens locals catalans* (2010), editat pel Fons Català en conveni amb l'Agència Catalana de Cooperació es pot extreure una revisió de l'evolució dels models de cooperació municipal a Catalunya (Fons Català, 2010:b). En el si d'aquest treball s'ha dut a terme un estudi analític de la realitat de quatre municipis catalans en matèria de cooperació, i tot i que no representen la realitat total de la cooperació catalana sí són casos il·lustratius d'alguns dels aspectes que volem remarcar. Aquests punts es complementen amb els resultats d'una enquesta a 12 municipis així com un procés d'observació participant a altres tres municipis amb CLCS.

Així, destaquem algunes de les qüestions que considerem importants i sobre les quals treballarem a la part de propostes de la guia, ja que ens serveixen per abraçar de manera constructiva unes mancances que, de ben segur, tenen diverses solucions.

1. Es constata la necessitat d'avançar en una transformació dels models municipals de cooperació. En aquesta línia, a l'estudi de sistematització (Fons Català, 2010:b) es fa una anàlisi dels models de cooperació conceptuals i les aplicacions reals. Una de les recomanacions recollides és superar els models de caire assistencial. Es planteja fer-ho a partir d'una mobilització dels agents i les entitats del territori amb un lideratge des del municipi.

2. En aquest sentit, al mateix estudi (Fons Català, 2010:b) es conclou que actualment la cooperació que es fa des dels municipis catalans està fortament arrelada a una visió d'assistència de les persones i de transferència de materials i es canalitza principalment a través de les entitats locals. Quant a la sensibilització, val a dir que a gairebé tots els municipis es contempla aquesta línia. Això no obstant, en termes de recursos,

la sensibilització és clarament minoritària en relació a les accions al Sud. Sobre la necessitat d'impulsar la sensibilització i la formació aprofundirem en les propostes.

3. En el document (Fons Català, 2010:b) també es constata que el rol del CLCS es focalitza en la distribució del 0,7%. En aquesta línia, els tècnics municipals que han respost el qüestionari afirmen que, en la majoria dels casos, els temes que es tracten en el si del CLCS tenen a veure amb qüestions tècniques i pressupostàries i no amb criteris i objectius de la política de cooperació al municipi. Valoren que aquesta pràctica redueix les possibilitats dels CLCS a un repartiment dels recursos.

4. Es percep també una manca de planificació estratègica en matèria de cooperació municipal. Tot i així es constata una voluntat d'avançar cap a un major control i una millor planificació de la cooperació. Per això es proposa que el municipi es doti dels instruments de planificació i realització per fer-ho efectiu (pla director de cooperació, programa municipal de sensibilització, etc.). Cal tenir en compte que aquesta planificació ha d'anar acompanyada d'un canvi d'actitud i comportament dels actors en l'exercici de l'operativització (Fons Català, 2010:b).

5. Cal tenir en compte que arran de la Declaració de París (2005) i el Programa d'acció d'Accra (2008) es prioritza l'eficàcia de l'ajuda, que està lligada als principis d'apropiació, alineació, harmonització, la gestió orientada a resultats i la responsabilitat mútua. Apostant per l'eficàcia es pretén superar la lògica dels projectes puntuals. En aquesta línia, es proposa la gestió orientada a resultats, que suposa una gestió i una implementació de l'ajuda tenint en compte els resultats desitjats i fent servir la informació per millorar la presa de decisions. Així, se centra en l'atenció al desenvolupament de resultats del país, o en l'entorn en què opera una organització, en comptes de resultats a curt termini (CONGDE, 2009). Quant a les relacions amb els socis del Sud, a partir del Fòrum Accra es presenta un nou paradigma basat en un vincle horitzontal, que implica la construcció de relacions igualitàries o partenariats Nord-Sud i a llarg termini. Aquesta lògica presenta un tipus de desenvolupament mutu que supera l'antic paradigma caracteritzat per la verticalitat i la desigualtat entre actors.

6. A l'hora d'avançar en l'elaboració d'una política pública de cooperació, és imprescindible comptar amb una àmplia participació ciutadana. En aquest sentit, es proposa incloure als CLCS altres agents del municipi i a la ciutadania en general per facilitar la transició cap als models més prometedors (Fons Català, 2010:b).

A continuació trobareu, doncs, un seguit de propostes que intenten respondre a cinc dels eixos d'actuació que considerem d'utilitat on es tracta de respondre a algunes de les reflexions que hem analitzat en la part anterior de la guia. Tot i que es podrien incloure altres eixos i fer altres propostes igualment enriquidores, en aquesta primera inciativa ens centrarem en aquests temes.

4. PROPOSTES PER A LA MILLORA DE LA DINÀMICA DE LA COOPERACIÓ DESCENTRALITZADA INDIRECTA QUE ES REALITZA EN EL SI DELS CLCS

4.1 Proposta 1 – Reflexions sobre com encabir els CLCS dins el model de ciutat

Aquesta primera proposta fa referència a tot allò que té a veure amb donar coherència i solidesa a la política pública de cooperació i solidaritat, inclosa dins la pròpia política la decisió de crear o no d'un CLCS. Inclou una part d'anàlisi i una altra amb exercicis pràctics que promouen la reflexió, però totes dues es van entrelaçant, perquè, a vegades, per entendre una part més teòrica, cal fer un exercici pràctic que us animem a fer de manera participativa.

La nostra primera proposta de millora de la qualitat de la cooperació vinculada a la dinàmica i al funcionament dels CLCS passa per replantejar l'enfocament i la planificació de la pròpia política de cooperació en el marc de la política municipal. Entenem que un primer pas és dissenyar el que podria ser un model ideal del que podem considerar no només un CLCS sinó també el marc normatiu en què s'encabiria aquest òrgan d'interlocució entre ciutadania organitzada i equip municipal.

4.1.1 Plans de ciutat tenyits de vocació solidària

Primer de tot i com ja han suggerit algunes persones expertes en cooperació descentralitzada, en la pròpia definició del model de ciutat, hi haurien de poder participar, a més de qui representa el consistori, les ONGD i altres actors de la societat civil organitzada no vinculats directament a la tasca de la cooperació. Així, la visió solidària de certa part de la societat podria veure's inclosa en aquells plans estratègics de ciutat (els denominats Plans d'Actuació Municipal o Plans d'Actuació de Mandat) que sovint queden deslligats de les inquietuds solidàries de la societat civil organitzada, aspecte que, d'aquesta manera més inclusiva, es veuria atenuat.

Tot i que com hem vist en el punt introductori és en els CLCS on tradicionalment comença i acaba l'oportunitat participativa dels membres d'ONGD, apostem per obrir aquesta pràctica de participació a un àmbit més general, en què el propi model de ciutat es tenyeixi des d'un inici de la voluntat solidària dels ciutadans tot afectant no només les línies d'actuació tradicionals sinó podent enfocar la resta de polítiques públiques des d'un prisma més solidari i transformador amb el Sud, com també responsable amb les pràctiques que duem a terme a casa nostra en termes de comerç just, respecte al medi ambient, relacions internacionals entre ciutats i, en definitiva, promovent l'educació per al desenvolupament, la coherència de polítiques d'àmbit local i el compromís solidari amb països (ciutats i pobles) del Sud.

4.1.2 Plans directores i plans anuals de cooperació participatius i oberts

En segon terme i en dependència del pla estratègic de ciutat on es defineix el model de ciutat sobre el qual es vol treballar, es podria dissenyar un pla director (en municipis petits pot ser un full de ruta) que marqués les línies estratègiques pròpies de les accions de solidaritat i cooperació en coherència amb el model de ciutat prèviament definit. En aquest sentit, no veuríem oportú que aquest pla fos dissenyat exclusivament per actors de la cooperació, sinó que també veuríem adient l'obertura a altres actors de la societat civil organitzada que poguessin participar de la visió que ja tenen tant experts com equips municipals i ONGD.

En la mateixa línia, caldria valorar la possibilitat de dissenyar conjuntament un pla

anual de cooperació consensuat pel CLCS i aprovat pel Ple Municipal, ja que representa un document de compromís i transparència entre les diferents parts.

4.1.3 Especificitat i valor afegit de cada municipi

En tercer lloc suposa un avanç qualitatiu que el pla estratègic de ciutat i en especial el pla director de cooperació del municipi hagin pogut identificar allò que caracteritza el municipi de manera específica, com aquella activitat cultural, econòmica o social que fa que el municipi sigui diferent de la resta, o potser n'hi ha prou que sigui alguna cosa en què el municipi tingui tradició. Per què? Perquè dins les noves línies de la cooperació existeix la convicció que cadascuna de les iniciatives en cooperació al desenvolupament han de poder estar sostingudes per un 'saber fer', per una experiència o fins i tot per una excel·lència que considerem com a municipi que val la pena exportar a l'exterior, en aquest cas a zones dels països del Sud que puguin tenir-hi interès. Així, parlem sovint que la tasca prioritària d'aquesta primera etapa de definició és la de detectar quin és el valor afegit que tenim com a municipi i en tot cas detectar si hi ha municipis del Sud que hi puguin estar interessats perquè hagin especificat una demanda concreta (respectant els principis de coresponsabilitat i apropiació de la Declaració de París).

Així, proposem un exercici que servirà per poder emmarcar les nostres accions en una perspectiva de més qualitat, tant en cooperació indirecta via ONGD com en termes de cooperació directa. Us convidem a respondre aquests dos grups de preguntes (si pot ser en grup i de manera participativa).

EXERCICI 1

- Quins són els trets identitaris que identifiquen el nostre municipi? Què és allò que hem fet o hem creat durant generacions al poble o a la ciutat que ens caracteritza? Quines són les activitats on hem acumulat experiència, know-how? És l'agricultura, la indústria, la tradició de la vinya, la pesca, el turisme de muntanya, les iniciatives populars, la vida associativa dels joves, un hospital comarcal, un museu de renom internacional, l'urbanisme, l'arquitectura, la universitat, el turisme rural, la gestió de les platges o les troballes arqueològiques? Què és allò en què podem aportar un valor afegit en comparació amb altres municipis?
- Quina és la nostra història i experiència com a municipi del Nord en l'àmbit de la cooperació i l'educació per al desenvolupament? Quin és el model de desenvolupament sobre el que volen construir llur futur els nostres municipis socis al Sud? És el mateix que el nostre? És diferent? Quines són les necessitats que defineixen llurs plans de desenvolupament local? Encaixen les nostres habilitats, potencialitats, experiències amb les necessitats dels municipis socis, prèviament especificades a llurs plans de desenvolupament local? En sabem, realment, d'energies renovables, de gestió dels recursos hídrics, de centres d'atenció primària, d'educació infantil? Potser hi ha municipis o institucions que sí que hi tenen experiència. Podem fer d'enllaç entre uns i altres? Podem garantir que els nostres projectes seran sostenibles, si no són àmbits en què tenim una veritable experiència o coneixement que puguem compartir? Podem realment aportar un valor afegit a les iniciatives solidàries que duem a terme? I, sobretot, podem fer-ho respectant la visió de futur i les necessitats endògenes de les poblacions amb les quals treballem?

4.1.4 Capacitat d'impacte

En quart lloc i en relació amb els mecanismes i recursos amb què comptem al municipi, creiem que el següent pas recau en les següents qüestions:

EXERCICI 2

1. Què volem aconseguir com a municipi en termes de cooperació i quins són els objectius comuns que hem consensuat al pla director que perseguirem conjuntament?
2. Amb quants recursos econòmics comptem?
3. Amb quants recursos humans comptem?
4. Ens podria servir la creació d'un CLCS per aconseguir de manera més eficaç els nostres objectius?
5. Quines característiques hauria de tenir el CLCS per poder facilitar al màxim la consecució dels objectius prèviament definits?

A continuació apareix un quadre extret d'*Elementos para la construcción de una política pública local de cooperación descentralizada* de l'autora Bea Sanz Corella (Sanz, 2008). Ens ajudarà a fer l'exercici 3.

EXERCICI 3

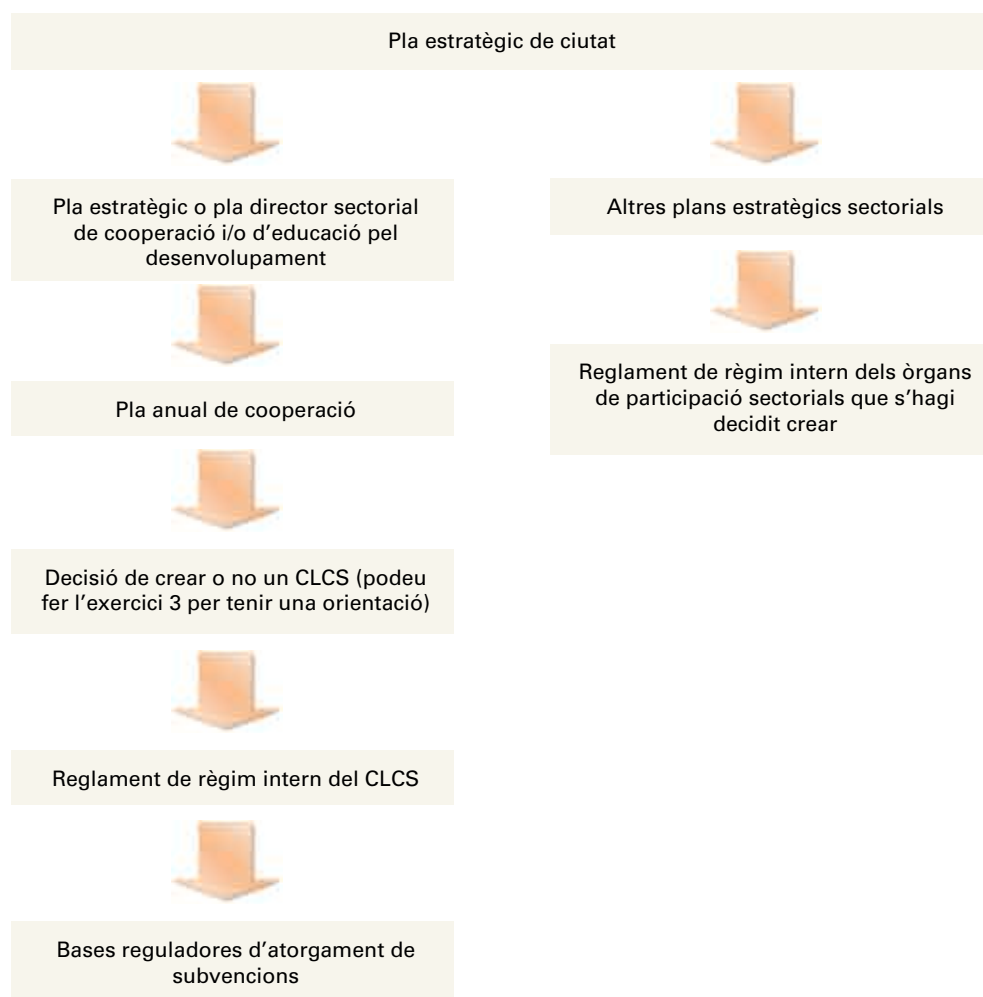
Identifiqueu en quina franja es troben els recursos que destina el vostre municipi a la cooperació i solidaritat i analitzeu-ne les propostes. Aquest quadre és orientatiu. Creieu que és raonable segons la vostra experiència, el que ens proposa? Creieu que els intervals estan ben identificats o n'hi ha que es podrien modificar?

FONS DISPONIBLES	RECOMANACIONS
Menys de 10.000 euros	Destinar els recursos a una sola acció: <ul style="list-style-type: none"> • Acció conjunta amb altres entitats (institucions coordinadores, xarxes). • Projecte amb ONG.
Entre 10.000 i 50.000 euros	Es poden plantejar diversos enfocaments: <ul style="list-style-type: none"> • Acció conjunta amb altres entitats (institucions coordinadores, xarxes). • Comprometre's en més d'una activitat evitant la dispersió de recursos. • Concentrar els recursos en un sol projecte amb vocació de continuïtat.
Entre 50.000 i 100.000 euros	Els recursos admeten un desglossament més gran: <ul style="list-style-type: none"> • Projectes de cooperació al desenvolupament. • Campanya de sensibilització. • Ajut d'emergència. Mecanismes: <ul style="list-style-type: none"> • Convocatòria de subvencions. • Acció conjunta amb altres entitats (institucions coordinadores, xarxes). • Gestió directa. Si es compleixen uns requisits mínims.
Més de 100.000 euros	L'ús dels recursos ha d'ubicar-se en un marc formal més ampli: <ul style="list-style-type: none"> • Elaboració d'un pla de cooperació (que englobi les diverses activitats a desenvolupar: projectes, emergència, sensibilització). • Crear un consell de cooperació Mecanismes: <ul style="list-style-type: none"> • Convocatòria de subvencions. • Acció conjunta amb altres entitats (institucions coordinadores, xarxes, agències internacionals). • Gestió directa. Si es compleixen uns requisits mínims.

Un cop decidit que el CLCS és una eina adient per al nostre municipi passem al següent pas: la redacció de les bases reguladores i *el reglament de règim intern* del CLCS.

4.1.5 Les bases reguladores i el reglament de règim intern

Entenem que les bases reguladores d'atorgament de subvencions i *el reglament de règim intern* dels CLCS han d'anar íntimament lligats al model de ciutat i al pla director de la cooperació del municipi. Les bases reguladores com el reglament de règim intern han de contemplar, com a mínim, les variables treballades a l'exercici 2 i poder definir quin és el millor marc normatiu per treballar de manera eficaç i eficient. Per posar un exemple, potser les convocatòries de subvencions són una bona opció, però potser per les nostres característiques i objectius, no ho són tant. En aquest sentit, us hem facilitat l'anterior quadre orientatiu que pot guiar els diferents tipus de gestió dels recursos de què es disposa per fer cooperació en coherència amb la pròpia quantitat de recursos i amb l'objectiu de fer-ne un ús optimitzat. La lògica a seguir podria ser la següent, que idealment es realitzaria de manera participativa i en aquest ordre:

Quant al règim de funcionament intern (plenaris, comissions de treball, comissió permanent) o la periodicitat de les trobades, es recomanaria que fos consensuat pel grup i definit clarament al reglament, que hauria d'especificar els possibles marges de maniobra que es puguin preveure.

4.1.6 Tipologia del CLCS

Una de les decisions a prendre en aquest punt, un cop ja decidit que la creació del CLCS és una opció prou interessant i d'acord amb les nostres característiques, és el plantejament de quina composició ha de tenir el CLCS i quina tipologia necessitem impulsar que tingui la màxima coherència amb els recursos i els objectius marcats. Així, hem de definir clarament, per exemple, si l'espai és consultiu o de concertació. Quan es decideix que l'espai és consultiu, no cal concertar les decisions entre les parts, perquè l'última paraula la té l'equip municipal. Si l'espai és de concertació, les parts tindran els mateixos drets a l'hora de prendre decisions. Cap dels dos models no és incompatible amb el debat o la participació activa, però hi ha una diferència substancial. En aquest sentit, hem observat que hi ha consells consultius que modifiquen decisions importants a petició d'una majoria simple d'entitats que voten en contra d'una proposta municipal. Es consideraria més oportú que el model de CLCS escollit sigui clar i compartit per tothom des d'un principi, per evitar confondre les persones que voluntàriament hi assisteixen. Independentment de la tipologia escollida, l'únic que recomanariem és aplicar criteris de coherència, transparència i esforç pedagògic per explicar als components del consell quines són les regles del joc i actuar-hi en conseqüència, ja que introduir variacions pot ser adaptatiu o pot, en ocasions, generar conflicte o confusió.

El Consell de Cooperació al Desenvolupament de la Generalitat pot servir com a exemple orientador de quines són les característiques generals d'un Consell, que s'haurien d'adaptar a l'àmbit local. Us adjuntem el text de l'article 24 de la Llei 26/2001, de 31 de desembre:

1. *El Consell de Cooperació al Desenvolupament és l'òrgan consultiu i de participació de la comunitat catalana per al desenvolupament en l'activitat de l'Administració de la Generalitat en aquest àmbit. És adscrit al departament competent en matèria d'actuacions exteriors mitjançant la direcció general corresponent.*
2. *El Consell de Cooperació al Desenvolupament és format per representants de l'Administració de la Generalitat i de les organitzacions no governamentals per al desenvolupament i altres institucions, entitats i personalitats rellevants reconegudes com a membres destacats de la comunitat catalana per al desenvolupament.*
3. *El Consell de Cooperació al Desenvolupament té les funcions següents:*
 - a) *Emetre informe, amb caràcter previ i preceptiu, sobre els avantprojectes i altres disposicions generals de l'Administració de la Generalitat en aquest àmbit.*
 - b) *Emetre informe, amb caràcter previ i preceptiu, sobre el pla director i els plans anuals de cooperació al desenvolupament.*
 - c) *Conèixer els informes de seguiment dels plans anuals i les avaluacions del pla director i proposar, després de fer-ne l'estudi i la deliberació, les recomanacions oportunes.*
 - d) *Fer arribar al Govern, per mitjà del conseller o consellera competent en matèria d'actuacions exteriors, les iniciatives i les propostes que consideri convenientes per a la millora de les actuacions en aquest àmbit.*
 - e) *Proposar, en funció de circumstàncies especials, la modificació dels plans anuals i, si escau, del pla director.*
 - f) *Les altres funcions que li assigni el conseller o consellera competent en matèria d'actuacions exteriors o li siguin atorgades expressament per les lleis o els reglaments.*
4. *S'han d'establir per reglament la composició, l'organització i el funcionament del Consell de Cooperació al Desenvolupament, havent informat prèviament el Consell Assessor de Cooperació al Desenvolupament.*

4.1.7 Normativa interna de funcionament

En aquesta mateixa línia hem observat certa permissivitat a l'hora de, per exemple, incloure membres a les sessions de Consell que, segons les bases reguladores, no hi haurien de ser. Per posar un exemple concret, hi ha reglaments que permeten l'assistència d'un nombre limitat de membres de cada associació per garantir l'equitat en la representació i tenir una certa planificació sobre el nombre d'assistents. Fóra important fer respectar la norma, aquesta o qualsevol altra, no per un tema de rigidesa sinó per respecte a tots aquells que sí que la compleixen. En cas que la norma, sigui quina sigui, hagi quedat obsoleta i no sigui necessària, és millor suprimir-la i no crear greuges comparatius que sempre resulten incòmodes de cara a establir una dinàmica de grup positiva.

És per tots aquests motius que fóra bo promoure que, tant el pla director com el reglament de règim intern del CLCS, hagin estat treballats conjuntament de forma participativa, amb tots els agents del territori, ja que és una bona manera que tothom s'apropriï del contingut i que ningú no tingui dubtes ni suspicàcies sobre els motius que fan que les decisions, les línies estratègiques i les normes siguin les que són en detriment d'altres.

4.1.8 Consells oberts o tancats

També podem valorar la possibilitat de crear un CLCS de composició oberta o tancada. L'oberta és aquella que amplia la participació a altres entitats que no són estrictament de l'àmbit de la cooperació i la solidaritat però que poden participar, difondre i desenvolupar accions solidàries al municipi.

Es valora positivament aquest darrer model que promou la incorporació de l'empresariat, els comerciants, els sindicats, les escoles, les AMPES, les universitats, les associacions d'immigrants, entre d'altres, ja que és un model que contribueix a assolir dos objectius: en primer lloc, a sensibilitzar altres col·lectius que no ho estaven prèviament i, en segon lloc, a trencar el cercle de sobresensibilitzar els col·lectius que ja ho estaven i que sovint estableixen en el si del CLCS certes dinàmiques endogàmiques que no contribueixen a la consecució dels objectius consensuats. En definitiva, podem dir que, incloent altres actors que coneixen i participen del model de ciutat i treballant-hi conjuntament, afegim valor a la cooperació i ampliem el nostre àmbit d'influència. Igualment hem de valorar els efectes no tan positius que pugui generar aquest model com la consegüent dispersió d'interessos i punts de vista. L'experiència de municipis amb CLCS oberts ens pot servir per afrontar els nous reptes que puguin sorgir.

4.1.9 Debat i formació

A un altre nivell, creiem que caldria establir mecanismes i espais per incrementar capacitats en el si del CLCS i també dels equips municipals i afavorir l'esperit crític. Tal i com apunta Josep Maria Terricabras "Hi pot haver persones que sempre estiguin descontentes amb tot i que, en canvi, tinguin poc esperit crític. Aquest consisteix més aviat en capacitat de reflexió, d'anàlisi, per anar-se formant una opinió pròpia. El que cal és capacitat per escoltar l'altre, per comparar arguments, per exposar les pròpies idees. Si cal, després ja vindrà la crítica." (Terricabras, 2005). Serà en funció de la capacitat de visió crítica i autocrítica (professionalització, capacitació, avaluació, seguiment) sobre la qual es podrà engegar un procés de millora.

En aquest sentit, entenem que el CLCS és l'espai idoni per promoure el debat, l'intercanvi d'experiències, també d'aquelles que no hagin estat positives i així augmentar els nivells de capacitació i bones pràctiques. Per fer-ho, podem convidar persones expertes en cooperació descentralitzada, podem organitzar formacions a mida, fer formació

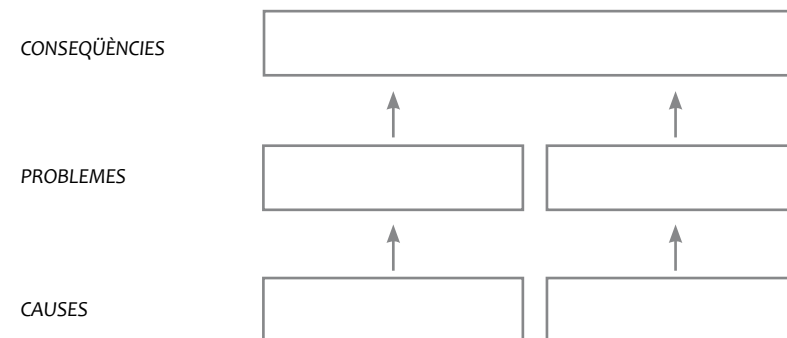
interna o convidar actors del Sud, entre d'altres. Per posar un exemple, un dels àmbits en què hem detectat una manca de capacitació és en l'àmbit de l'avaluació en general, que permet ponderar l'eficàcia de l'ajut i pot ser de tipologies diferents: avaluació de necessitats, de disseny, d'implementació, d'impacte o econòmica de les accions de la política pública de cooperació que duem a terme.

Així, l'espai de participació que representa el CLCS hauria de servir per generar debat, rebre formació, capacitació, però per això hauria de deixar necessàriament de ser associat a un espai de distribució de recursos. Aquelles experiències on hem observat que els CLCS s'han reduït a aquesta funció solen manifestar greus problemes de dinàmica interna i, fins i tot, cert grau de confrontació per la inherent competència que genera la cursa per a l'obtenció de recursos. Encara que no sempre degenera en una dinàmica negativa, no permet assolir la potencialitat del treball en grup, que entenem que és l'objectiu general de la creació d'un espai de participació.

En aquest sentit, convidem els nostres municipis socis que treballen amb l'eina dels CLCS que realitzin un procés en aquest sentit i que responguin les següents preguntes de manera participativa:

EXERCICI 4

- Quin és el problema de base sobre el qual vol incidir la cooperació al desenvolupament? Potser sobre la reducció de les desigualtats socials i econòmiques del Sud? Potser sobre la incoherència de polítiques al Nord?
- I nosaltres com a municipi, què hem decidit que volem fer? I nosaltres com a CLCS, quin rol jugarem en aquest engranatge? Quin és, doncs, l'objectiu comú, decidit participativament i exposat al pla director? Quines són les línies de la política pública de cooperació del nostre municipi?
- Podem dibuixar l'arbre de problemes a què ens enfrontem? Quins d'aquests problemes són causes? Quins en són conseqüències?

Un cop dibuixat l'arbre, podem plantejar-nos de forma realista on podem incidir des del CLCS i respondre les següents preguntes: què podem o volem apuntalar? Quin seria, per tant, el nostre arbre d'objectius? Més endavant, i seguint també el que estableix el marc lògic, podem definir quines activitats farem, en quant de temps, a on i quins són els recursos amb què comptarem.

EXERCICI 5

També pot ser útil realitzar una tècnica DAFO aplicada al propi espai de participació que representa el CLCS:

Com es fa una anàlisi de Debilitats Amenaces Fortaleses Oportunitats - DAFO?

Objectius

Elaborar una diagnosi i identificar estratègies de cara al futur.

Aplicació

La tècnica DAFO s'ha introduït des de la planificació estratègica i actualment és utilitzada en un ampli ventall d'àmbits. Permet identificar, per a cadascuna de les temàtiques tractades, els punts dèbils (Debilitats a corregir i Amenaces a afrontar) i forts (Fortaleses a mantenir i Oportunitats a explotar), i plasmar-les en un quadre que considera factors interns i presents (autodiagnosi de la situació o comunitat) i factors externs de l'entorn (condicionants i situacions que pressionen i poden afectar en un futur).

És bàsicament una tècnica que permet diagnosticar i dibuixar estratègies de futur, encara que també pot utilitzar-se per al seguiment i l'avaluació de programes. El DAFO es pot construir també com a resultat final i sintètic de múltiples tallers on s'hagin utilitzat altres tècniques de diagnosi.

Funcionament

- Es planteja al grup el tema a debatre i s'explica la tècnica.
- Es tracta que els participants omplin el quadrant utilitzant qualsevol dels mètodes de recollida d'informació (pluja d'idees, targetes, Phillips 6-6 que es descriuen a la Proposta 4) o també combinant-ho amb altres tècniques de diagnosi, com l'anàlisi causa-efecte.
- Si es treballa en subgrups heterogenis, el DAFO és una eina amb un valor de consens intergrup al per si mateixa; si es treballa amb grups homogenis, pot oferir una visió sintètica dels diferents punts de vista existents.

DAFO	PUNTS DÈBILS	PUNTS FORTS
PRESENT FACTORS INTERNS	DEBILITATS	FORTALESES
FUTUR FACTORS EXTERNS	AMENACES	OPORTUNITATS

En relació als CLCS podem treballar entorn de les següents qüestions que podem valorar com a debilitats, amenaces, fortaleses i oportunitats:

- Quines són les debilitats, amenaces, fortaleses i oportunitats que tenim com a Consell, com a grup?
- Què és, què hauria i què no hauria de ser un CLCS?
- Quin és el rol actual de les associacions del tercer sector en la cooperació descentralitzada municipal?
- Quin és el rol de l'equip municipal?
- Quin és el rol que podrien jugar altres entitats del municipi si participessin al CLCS?
- Quin paper hi juguen o poden arribar a jugar les línies estratègiques definides al pla director de Cooperació?
- Què hi guanyem si treballem tenint en compte el pla de ciutat?
- Quin valor afegit té el fet de constituir un espai d'interlocució entre càrrecs electes, personal tècnic i societat civil organitzada?
- La cooperació del municipi seria d'igual qualitat si no ens trobéssim per treballar conjuntament?
- Quin valor afegit pot tenir obrir el Consell a la societat civil organitzada no vinculada al món de la solidaritat?

4.2 Proposta 2 – El rol dels actors en el si dels CLCS

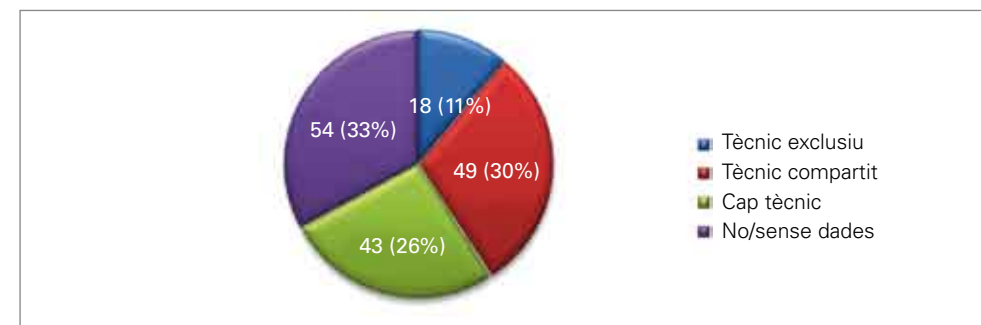
4.2.1 El paper que juguen els equips municipals en la cooperació descentralitzada municipal i en el si dels CLCS

Com hem comentat anteriorment, la relativa experiència dels governs locals, els quals van abordar de manera decidida i solidària la cooperació internacional durant la dècada dels noranta, va provocar que s'iniciés una nova empresa sense planificar de manera estratègica les accions ni definir àmbits temàtics territorials prioritaris. Aquesta definició de prioritats ha quedat sovint en mans dels interessos de les entitats, no en conjunt sinó en els interessos de cada agent cooperant en particular, tot atomitzant i dispersant inevitablement els esforços de la cooperació al desenvolupament i evitant un veritable impacte de les accions dutes a terme (veure annexos 3 i 4).

a) Personal tècnic especialitzat:

Tot i que el nombre de personal tècnic que s'assigna a la tasca de la cooperació al desenvolupament ha crescut, continua sent important el dèficit de tècnics especialitzats ja que generalment una mateixa persona desenvolupa multitud de funcions a més de la pròpia de la cooperació. Actualment i segons dades del *4t Estudi de la Cooperació Local a Catalunya amb els països del Sud (2006-2007-2008)* (Fons Català, 2011a), dels 164 municipis que han respost l'enquesta, 18 són els municipis que tenen personal tècnic que es dedica exclusivament a la cooperació i solidaritat mentre que 49 hi tenen dedicació parcial.

Gràfic 4. Ajuntaments cooperants i tècnics específics per a la cooperació i la solidaritat

Font: *4t Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud (2006-2007-2008)*

Així i expressat en percentatges, només l'11% dels municipis cooperants disposen d'una persona dedicada exclusivament a la cooperació (18 ajuntaments) i el 30% que resta disposen d'una persona amb tasques compartides (49 municipis). Tots els municipis que disposen de personal tècnic exclusiu ha fet cooperació regular els tres anys analitzats (2006-2007-2008).

b) Formació, capacitat i temps de qualitat

Aquesta és una realitat que entenem que és difícil de ser completament modificada per causes molt diverses. Per això creiem prioritari els esforços que puguin fer les universitats, les diputacions, la Generalitat de Catalunya i el Fons Català, entre d'altres, per facilitar la formació i la capacitat dels equips tècnics municipals, independentment de la dedicació que puguin acabar tenint tant personal tècnic com càrrecs electes en temes de cooperació. En definitiva, apostaríem, en tot cas, per una dedicació de qualitat, independentment de la quantitat d'hores dedicades, i per això cal capacitat i voluntat política d'encaixar la cooperació al desenvolupament i les relacions internacionals del municipi com una política pública més de l'ens local, una política pública estratègica

que promogui que el municipi entri a formar part d'un món globalitzat i on les xarxes permetin que municipis petits o mitjans puguin, per exemple, realitzar accions d'incidència política internacional. En aquestes formacions també caldria incloure línies de contingut sobre l'EPD i perspectiva de gènere.

Hem de tenir present que quan la cooperació al desenvolupament s'eleva a política pública permet que s'amplifiquin de forma transversal tots els potencials tècnics de què disposa l'organització municipal.

c) Lideratge, dinamització i poder decisor

Un aspecte que hem observat en el si d'alguns CLCS és que els membres demanen més capacitat de decisió i més protagonisme del que tenen en els consells de caire consultiu perquè el rol que juguen en el si del consell els resulta limitant. Això pot generar, en alguns casos, com hem pogut observar, certa desestabilització de la dinàmica interna del CLCS, perquè els equips municipals (tècnics i polítics), a més de dinamitzar el grup de treball, ostenten un rol de lideratge i responsabilitat a l'hora de prendre certes decisions.

Quan la dinàmica de grup del CLCS és positiva, aquesta disputa de competències no afecta el funcionament del grup, però hem observat més d'un cas en què alguns membres manifestaven descontentament per no poder assumir més poder de decisió, tot defensant, sense especificar-ho concretament, un tipus de CLCS més de caire de concertació. Aquest podria permetre exercir les decisions de manera més directa. Treballar en grup, definir prioritats i arribar a prendre decisions concertades no sempre resulta fàcil, però a vegades és desitjable.

Per altra banda, trobem l'altra cara de la moneda, i és que certs equips municipals queden en minoria numèrica davant dels nombrosos membres d'entitats quan es fan votacions. Quan existeix un clima de confiança i una dinàmica constructiva entre les parts, això no resulta un inconvenient per dinamitzar el grup de treball i obtenir els resultats desitjats de la sessió, però a vegades no es dona aquesta sinèrgia i els equips municipals adopten un rol defensiu tot justificant les decisions de l'equip de govern o sotmetent a votació certes decisions que sovint acaben essent paralitzades per les majories.

Des del nostre punt de vista existeixen dos aspectes a tenir en compte pels equips locals que puguin sentir-se identificats amb la descripció anterior o hagin viscut situacions semblants:

- Fer pedagogia

Donem una importància cabdal a la transmissió d'informació relativa al funcionament del consell i la seva tipologia; tal com s'explica a la PROPOSTA 1, tant si el CLCS creat pel consistori és consultiu com de concertació, s'han de poder entendre i difondre quines són les "regles del joc" que idealment hauran estat prèviament consensuades per totes les parts. En cas que sigui consultiu, però certes decisions es prenguin per concert o per votació, ha d'estar especificat al reglament de tal manera que tots els membres coneguin els mecanismes de votació o decisió i els processos siguin clars i transparents per evitar suspicàcies.

De tota manera i sigui quina sigui la tipologia, els equips municipals tenen una responsabilitat pública envers la ciutadania que els ha escollit per representar-los i aquesta responsabilitat no hauria de ser obviada pels membres del CLCS i especialment no hauria de ser-ho per discrepàncies de color polític que no són l'objecte de treball dels espais de participació. Entenem que és imprescindible que tots els membres del CLCS tinguin clar el rol que juguen dins l'espai de participació i interlocució abans de

començar l'activitat participativa, per la qual cosa s'ha de fer un gran esforç pedagògic i de transmissió de la normativa vigent per part del personal tècnic municipal, perquè com hem repetit en diverses ocasions, la tipologia de les entitats és tan variada que s'ha d'intentar unificar el coneixement i regular la participació perquè aquesta sigui equitativa entre entitats i respectuosa amb la normativa i el rol dels equips locals.

- Assumir les responsabilitats públiques

En cas que el CLCS sigui consultiu, i la majoria ho són, és important poder fer pedagogia amb els membres que hi participen i compartir la idea que la política de cooperació que es duu a terme en el si del CLCS és municipal, i per tant, pública; que les línies són proposades per les persones que han estat escollides per representar la ciutadania de manera democràtica; que els recursos econòmics són també públics (amb el que això suposa quant a transparència i rendició de comptes) i que el rol que exerceixen els equips municipals, les ONGD i les entitats d'altres sectors de la societat civil organitzada és un de determinat i específic, que haurà d'estar descrit i estipulat clarament al reglament intern.

El fet que els consistoris decideixin treballar de manera participativa amb la societat civil no significa que li deleguin les responsabilitats, sinó que es té voluntat de treballar conjuntament perquè es considera que enriqueix i multiplica la capacitat d'acció. La ciutadania, per la via de les votacions municipals ja ha exercit el dret d'escollir els seus representants (democràcia representativa). Una pas més cap a la democràcia directa és aquell on la ciutadania, a més de delegar la responsabilitat de govern via votació, exerceix pràctiques de participació. No és la nostra voluntat que s'entengui que aquesta recomanació va en detriment de la participació ciutadana en general, sinó d'un tipus concret de participació que ha estat mal interpretada i ha dut a pràctiques que han quedat obsoletes. La participació hauria de ser cada vegada més estratègica però menys individualitzadora, i aquest és un procés que depèn de tots els actors i que tractarem específicament a la PROPOSTA 4.

d) Àmbit polític

S'ha de tenir en compte que l'alternança és certament freqüent. Existeixen excepcions que fan que la política de cooperació de certs municipis catalans es pugui enfocar a llarg termini tot donant un sentit estratègic a la gestió desenvolupada, que faciliti l'apropiació de la política de cooperació com una política pública més i sigui vinculada a les característiques i necessitats del municipi. De totes maneres, i per prevenir els efectes de termini, destaquem el rol fonamental dels càrrecs electes de promoure i impulsar que es realitzin plans estratègics de ciutat que incloguin plans directors de cooperació i EPD i que es facin de forma participativa amb actors de la cooperació i altres sectors de la societat civil organitzada. Pensem que si aquests plans estratègics es fan amb mires al futur del municipi, les polítiques que se'n derivin també ho seran.

Així, existeix un condicionant i és la necessitat de vehicular una clara voluntat política per definir quins són els objectius concrets a aconseguir en cooperació a l'àmbit municipal, objectius que han d'anar vinculats al pla estratègic del municipi i que han de ser definits en coherència amb la realitat del propi ens local, les característiques que li són pròpies i el potencial pressupostari i humà que pot posar a disposició de les accions de cooperació al desenvolupament i l'educació per al desenvolupament. També fóra bo que es contemplin les possibles aliances entre municipis veïns o municipis amb característiques i interessos similars, que permetin multiplicar els efectes de les accions que duguin a terme tant al Nord com al Sud.

De cara a prevenir o evitar aquestes situacions us plantegem tres suggeriments:

1) A l'àmbit polític, impulsar l'estratègia i planificar participativament la política de

cooperació del municipi així com redefinir, si cal, el reglament intern del CLCS (veure PROPOSTA 1).

- 2) A l'àmbit tècnic, preparar les sessions del CLCS no només pel que fa a continguts sinó també quant a la dinàmica de treball (veure PROPOSTA 4). També fer pedagogia sobre el funcionament del Consell i els objectius d'aquest.
- 3) Evitar amb els mecanismes que estiguin a la disposició dels equips municipals l'associació entre CLCS i competició pels recursos, que s'ha demostrat perjudicial en el diagnòstic dels CLCS realitzat pel Fons Català.

4.2.2 El paper que juguen les entitats en la cooperació descentralitzada municipal i en el si del CLCS

El teixit associatiu cooperant dels municipis catalans ha demostrat ser molt solidari i estar certament compromès a liderar projectes als països del Sud. Tot i això hi ha certs aspectes del nou model de cooperació descentralitzada que afecten el rol de les entitats i que volem presentar a continuació per promoure la reflexió i provocar el debat entre tots els actors.

a) Professionalització o voluntarietat

Un dels eixos principals del nou model sobre cooperació descentralitzada gira entorn del debat de si és millor el model actual de cooperació fonamentada en gran mesura en el voluntariat o un model de creixent professionalització. S'ha de tenir en compte que existeix una realitat dual: moltes de les entitats catalanes són pràcticament familiars i tenen un nombre reduït de socis que, sovint, són voluntaris. Aquesta tipologia garanteix que els recursos econòmics recaptats s'inverteixin totalment en accions generalment al Sud i no en el manteniment d'una estructura (lloguer d'oficines i salaris al Nord). D'altres més grans i professionalitzades necessiten infraestructures i recursos suficients per poder mantenir els equips de treballadors assalariats i qualificats, la qual cosa fa que una part dels recursos recaptats es quedin al Nord. A vegades, aquests recursos són considerables. En aquest sentit, podem detectar que els dos models tenen la seva cara i la seva creu. Possiblement una cosa no treu l'altra, és a dir, pot haver-hi espai per als professionals i per als voluntaris tot i que professionalitzar-se no necessàriament significa estar assalariat. Els centenars de voluntaris catalans que treballen en cooperació i EpD (educació per al desenvolupament), poden anar adquirint un nivell de capacitat i formació suficient com per esdevenir progressivament "professionals" de la cooperació, independentment que la tasca que realitzin sigui o no remunerada. Totes aquelles persones que ofereixen una part del seu temps lliure a una causa solidària i prefereixen fer-ho sense ser remunerats, no estan exempts de la responsabilitat d'estar prou formats i capacitats com per saber distingir entre el que, per exemple, pot ser més o menys eficaç o el que podria ser una acció amb impacte.

b) Rigidesa o flexibilitat

Potser per aquests fets descrits anteriorment es detecten certes resistències a apropiarse dels canvis de model de cooperació i es tendeix a evitar fer una avaluació crítica de les actuacions des d'una perspectiva estratègica o de la qualitat de l'ajut. I certament és complicat exigir a ciutadans i ciutadanes que ofereixen el seu temps de forma desinteressada i voluntària que facin certs canvis a través de l'autocrítica, però, per altra banda, no podem oblidar que els recursos que utilitzen per dur a terme accions solidàries no solen ser recursos de fons privats, sinó que, en el cas que ens ocupa, són recursos públics i requereixen d'un creixent control de qualitat.

c) Dispersió o concentració

Aquestes mancances provoquen veritables dificultats a l'hora de construir una política sòlida de cooperació descentralitzada que dibuixi unes línies clarament definides de quins són els objectius a aconseguir. La política de cooperació de molts municipis de Catalunya no deixa de ser la suma dels interessos i de les polítiques de les entitats del municipi, cosa que es manifesta clarament en els espais de trobada i participació com són alguns dels CLCS que hem pogut analitzar.

Els interessos que defensen cadascuna de les entitats de cadascun dels municipis sovint són tan diversos i allunyats entre si temàticament, geogràficament i estratègica que la "suma de les parts" es manifesta en un "tot" certament incoherent, difuminat i poc resolutiu. En aquests casos, que són massa freqüents, la política pública municipal, si existeix, queda eclipsada per un conjunt d'interessos lícits però massa diversos, que no permeten constituir una veritable política pública transformadora en què totes les parts se sentin identificades i puguin treballar per uns objectius comuns, alhora coherents entre si, com coherents amb els recursos de què es disposa i la realitat del territori on es vol cooperar.

d) Horitzontalitat i participació o verticalitat i assumpció

Però no podem oblidar que, des del punt de vista social i cívic, les entitats que es dediquen al treball de promoure la solidaritat i la cooperació a Catalunya juguen un rol cabdal en la construcció d'una societat oberta i solidària i en la concreció de projectes al desenvolupament i educació per al desenvolupament. Aquesta capacitat de concreció d'accions determinades sovint va deslligada de la política pública municipal, autonòmica o estatal de cooperació, cosa que té el seu sentit. No es pot demanar a aquestes entitats que siguin còmplices d'unes polítiques que els arriben des de dalt, de manera vertical i que a vegades no es corresponen amb les motivacions per les quals van ser creades originalment. Per treballar aquest tipus de temes és pel que creiem que han de servir els espais de participació, i no tant per repartir els recursos disponibles. Al contrari, poden servir per construir de manera tan horitzontal com sigui possible unes polítiques conjuntes de caire totalment local, sense oblidar que existeixen plans directores que poden orientar les nostres pròpies polítiques o inspirar-nos en termes de funcionament. Només llavors podrem concretar unes accions que responguin tant a la política de cooperació municipal com als interessos de la societat civil organitzada.

e) Indrets prioritaris

Per posar un exemple concret que hem detectat en alguns municipis, podem centrar-nos en un paràmetre prou interessant i significatiu com és l'elecció de països prioritaris de cada municipi. És un exemple que pot ser extrapolat a altres àmbits de decisió. L'AECID i l'ACCD, com també el propi Fons Català, tenim definides unes regions prioritàries on centrar les accions en matèria de cooperació al desenvolupament. Hi ha municipis que, pel fet de no haver realitzat una tasca de planificació com la plantejada a la PROPOSTA 1, en comptes d'haver decidit quina és la pròpia política quant a la definició de criteris geogràfics, basats en indicadors clars i objectius, prenen a grans trets dos tipus de decisió:

Cas A) Municipis que opten per prioritzar les zones que marca una altra institució al seu pla director, tot adoptant sovint el mateix model d'atorgament de subvencions.

Cas B) Municipis que opten per recollir com a prioritaris els països que cada entitat del CLCS ha decidit que siguin prioritaris.

Els riscos de treballar la cooperació seguint aquestes lògiques són diversos:

CAS A) Un municipi que té la voluntat política i la motivació de la ciutadania de fer

accions de cooperació als països del Sud, ha de poder mesurar, en primer lloc, la capacitat real d'incidir i promoure el canvi que té com a municipi, tant al Nord com al Sud. Establir que un municipi de 20.000 habitants prioritza les zones d'Amèrica Llatina, Magrib, Àfrica Subsahariana, àrea de la Mediterrània i altres zones amb necessitats d'ajut d'emergència, conflictes bèl·lics o desastres naturals és molt lícit i mostra sens dubte una gran vocació solidària, però de cara a la professionalització, el seguiment, la planificació i l'avaluació de les accions dutes a terme, denota certa incoherència entre el que és voluntat i el que serà realitat. Potser és cert que cada entitat farà alguna acció solidària de caire assistencialista a alguna zona d'alguns països de la llista, però no podem entendre amb això que el municipi promou accions de cooperació al desenvolupament veritablement transformadores, sostenibles i que generen desenvolupament local tangible a un terç dels països del món. Hem de poder, doncs, ser conscients que sovint promovem accions d'ajuda poc transformadora i no podem dir que fem cooperació al desenvolupament bàsicament per una raó: la dispersió dels esforços (aquí són geogràfics però a la realitat són també temàtics i pressupostaris) i les seves característiques, no permeten que la realitat pugui ser qualificada d'una altra manera, com a mínim, a gran trets i reconeixent que sempre hi ha excepcions.

CAS B) Municipis que opten per incorporar com a prioritaris els països que cada ONGD ha decidit que és prioritari per criteris interns (aquests criteris són tan variats com entitats existeixen), és a dir, el municipi no té una política pròpia i es deixa portar pels interessos de la ciutadania organitzada, no unificant un criteri, sinó intentant integrar-los tots.

f) Possibles riscos associats

Com hem dit, el rol de les entitats cooperants és fonamental però no els hauria de recaure la responsabilitat pública de definir unes línies polítiques estratègiques o de definir, continuant amb l'exemple, zones prioritàries. No haurien de tenir la responsabilitat de guiar la pràctica de la cooperació municipal encara que sigui per via indirecta, ja que els recursos que s'hi destinen són recursos públics que disposa el municipi per desenvolupar una política pròpia que ningú no pot definir en el seu lloc. No en el seu lloc però sí conjuntament, que són coses ben diferents. Tampoc els municipis no haurien de permetre una excessiva privatització de la cooperació per la manca de control i seguiment que suposa dels propis recursos municipals.

És important que els equips municipals assumeixin el seu rol i facilitin a les entitats solidàries el poder exercir el rol que els pertoca, perquè la indefinició sol provocar més incomoditats i malentesos. Definir, doncs, uns paràmetres clars en termes geogràfics, temàtics, pressupostaris, i més si és de manera participativa, permetrà que tots els actors coneguin no només les prioritats sinó el *perquè* d'aquestes prioritats; és més, no només les coneixeran sinó que les compartiran per haver-les triat conjuntament. Si l'objectiu és millorar la qualitat de la cooperació que fem i entenem que l'ajuda ha de ser menys atomitzada, més estratègica i amb més capacitat d'impacte, serà qüestió d'establir un marc d'actuació en el qual tots els actors tinguin clars els objectius i els resultats esperats perquè hagin sorgit del treball i la reflexió comuna.

Tornant al tema de les zones geogràfiques, i per posar un exemple concret, és de sentit comú que un municipi de 30.000 habitants no podrà generar impacte a 46 països de tres continents diferents. Per què? Doncs, per una banda, perquè de per si és desproporcionada la relació donant-beneficiari, i, per l'altra, perquè les ONGD del Nord estan sovint formades per personal voluntari i per acabar perquè les ONGD del Sud o contraparts treballen massa sovint d'esquenes als governs locals del Sud i substitueixen de manera privada uns serveis socials que són (o haurien de ser) públics i bàsics i dels quals s'haurien de fer responsables els governs municipals locals, que són els que realment poden donar continuïtat i sostenibilitat als projectes que tenen a veure amb

llurs competències i, per tant, que tenen a veure amb llurs responsabilitats.

Així, una proposta per acotar la zona geogràfica d'intervenció és que, en el si dels CLDC on les entitats també decideixen, es dugui a terme un procés conjunt de definició dels països. Les motivacions del propi municipi, les especificitats amb què compta, les similituds amb altres ciutats o l'origen dels immigrants residents al municipi podrien ser qüestions per orientar aquest debat.

Els membres de les entitats han de poder compartir el repte que tenim com a governs locals del Nord, a través de la cooperació descentralitzada, d'acompanyar els processos de descentralització progressiva dels estats del Sud (Amèrica Llatina, Àfrica). Com? Transmetent el procés segons el qual Catalunya i els municipis catalans van deixar de jugar un rol subsidiari de l'Estat a tenir unes competències i un poder que han après a gestionar en els darrers 30 anys, ja que el grau de descentralització de l'Estat espanyol és un dels més alts d'Europa, concretament, les comunitats autònomes de "via ràpida" com són Andalusia, Catalunya, Galícia, Euskadi, entre d'altres, llevat naturalment de la major part dels països federals.²

Això ens porta a un altre tema que apareix en algunes actes de CLCS:

g) La cooperació directa

Atenent les idees exposades a l'estudi *Fortalecimiento institucional del los gobiernos locales* (Serra, 2008), la cooperació descentralitzada es duu a terme des de dues modalitats complementàries:

1 - La Cooperació Descentralitzada Pública Directa (CDPD)

2 - La Cooperació Descentralitzada Pública Indirecta (CDPI)

En el primer cas (CDPD) la cooperació internacional es fa a través de la col·laboració directa entre institucions subnacionals de govern que es constitueixen en els agents principals del procés de cooperació. Recentment la CDPD ha començat a ser reconeguda com tant o més eficaç que la indirecta. Una de les raons que semblen sostenir aquesta major eficiència i eficàcia té a veure amb la capacitat que aporten a les institucions locals públiques.

Es produeix en aquesta dinàmica un doble efecte. D'una banda, els projectes i accions de cooperació aporten capacitat i enfortiment institucional a través de l'aprenentatge afegit a l'execució dels projectes. D'altra banda, aquesta capacitat institucional facilita el desenvolupament de nous projectes i la disseminació d'aquestes capacitats en el funcionament de la pròpia cooperació però sobretot en l'enfortiment institucional del govern local en tota la seva extensió.

La CDPD es constitueix, per tot això, en un instrument rellevant per donar suport a processos d'enfortiment institucional. En altres paraules, no hi ha millor organització que un govern local per aportar coneixement i experiència a la realització de processos d'enfortiment institucional del propi govern local ja que és en aquest on resideix l'experiència i la capacitat d'aprenentatge sobre la seva pròpia naturalesa, funció i funcionament. Es pot afirmar, en aquest sentit, que la potencialitat de la CDPD aplicada a l'enfortiment institucional del govern local ja és, i pot ser-ho molt més, un factor clau en la consolidació de la democràcia local i de la descentralització efectiva de l'Estat en la mesura que sigui capaç de disseminar i desenvolupar les millors pràctiques disponibles a l'àmbit de la governança local.

²Per aprofundir en aquest tema es recomana l'estudi de *Sistematització d'experiències de Cooperació Descentralitzada de quatre ens locals catalans*, realitzat per la consultora ESTUDIS i editat pel Fons Català de Cooperació al Desenvolupament i l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

Tal com defineix l'Ajuntament de Barcelona (Ajuntament de Barcelona, 2006:15), la cooperació directa municipal es pot fer mitjançant els programes següents:

- Programes multilaterals, en particular de construcció de pau i reconstrucció postconflicte armat i suport al municipalisme, al govern i democràcia local i a la capacitat emprenedora de les ciutats.
- Cooperació directa a través de convenis i acords amb ciutats concretes i/o mitjançant xarxes de ciutats.
- Programes de sensibilització, foment de la solidaritat ciutadana i educació per al desenvolupament.

Existeix una resistència per part d'alguns membres de les entitats solidàries a veure amb bons ulls la voluntat d'alguns governs municipals de fer cooperació directa del tipus detallat en segon lloc. Possiblement per desconeixement de la potencialitat que pot tenir i que acabem d'explicar breument en àmbits com l'acompanyament de processos de descentralització dels estats i especialment en allò que suposa pels governs locals del Sud que, per primera vegada, assumeixen nous reptes i noves competències. La cooperació directa, a més de ser totalment complementària, també pot ser més estratègica, horitzontal i endògena que la indirecta. En qualsevol cas, per superar les resistències, es proposa que en el si dels CLCS es fomenti la transparència en les decisions de la política municipal en cooperació directa.

h) Els prejudicis

Existeix també una certa tendència, minoritària però preocupant, de ressaltar que els governs municipals del Sud poden ser massa dèbils o corruptes i justificar així la manca de coordinació amb els càrrecs tècnics i electes del Sud a l'hora d'executar projectes dins el territori d'on són representants. Partint del mandat municipalista del Fons Català es considera important que, malgrat la fragilitat que caracteritza els actors i les institucions locals i nacionals de certs territoris, s'hauria de treballar de manera conjunta amb les institucions i entitats locals per aconseguir una complementaritat en les accions i assegurar d'aquesta manera el propi reforçament institucional de l'estat a l'àmbit local com l'apropiació dels projectes, la durabilitat i la possibilitat d'obtenir un major impacte.

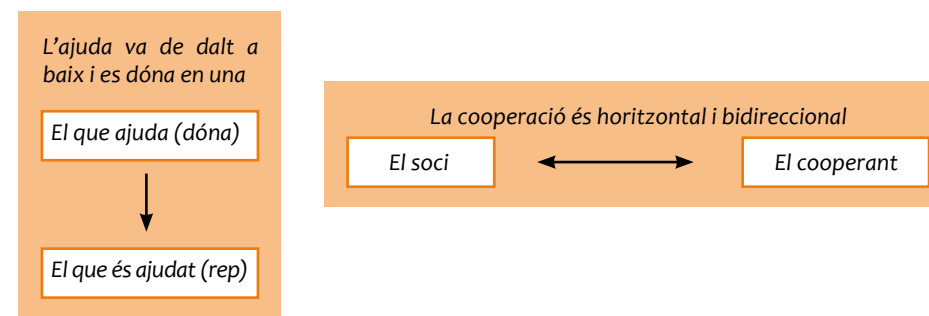
En tot cas, la cooperació descentralitzada al desenvolupament, via directa o via indirecta, ha de poder treballar en aquesta línia, que és una de les que té, segons les persones expertes, millors perspectives a llarg termini perquè és la que més valor afegit crea als territoris socis. Per fer-ho, cal un extens coneixement de la realitat política, econòmica i social de la zona i un grau d'especialització de la tasca de cooperació del municipi, en la qual, sens dubte, les ONGD poden tenir-hi cabuda.

i) Les ONGD i l'EpD

Com a Fons Català també veiem clau la creixent responsabilitat que tenen les ONGD en l'àmbit d'actuació al Nord, ja que podrien assumir un paper més destacat en educació, sensibilització i formació al desenvolupament que implica el fet d'entendre l'educació com una acció transformadora i motor de la nostra societat. Aquest posicionament és clau en l'àmbit de la cooperació i la solidaritat internacional, ja que té com a objectiu contribuir i construir un municipi cada vegada més solidari i aconseguir una ciutadania oberta al món. Encara que estem plantejant una tasca menys vistosa que la que comporten les accions de cooperació, el desenvolupament al Sud no podrà ser possible sense les transformacions que generem al Nord, especialment a l'àmbit local. D'aquí sorgeix la PROPOSTA 3.

EXERCICI 1

Us proposem un altre petit exercici: valorar quin tipus d'actuacions estem promovent en el si del nostre CLCS.

Així, podem preguntar-nos:

- Amb els nostres projectes, ajudem els altres o hi cooperem?
- Ajudem a transformar una realitat o assistim una mancança?
- Busquem crear valor a llarg termini o la nostra aportació és circumstancial?
- La transformació és endògena, és a dir, prové de les capacitats pròpies dels ciutadans i les ciutadanes dels territoris socis, o és una transformació que importem nosaltres des de fora?
- Anem a cooperar amb els nostres professionals i portem els nostres productes o intentem treballar amb les capacitats locals?
- Què passaria si hi deixem d'actuar? Quedaria alguna cosa, com capacitats, habilitats, coneixements, actituds (aquest seria el cas de la cooperació)?
- O no hi quedaria res ja que el que fem és substituir una capacitat que nosaltres tenim i ells no tenen (ajuda)?
- Podem pensar de fer un DAFO (veure PROPOSTA 1) sobre les dues modalitats d'actuació?

4.3 Proposta 3 – L'educació per al desenvolupament

Incloem un text d'aprofundiment sobre les potencialitats que ofereix l'educació per al desenvolupament (EpD), no com a activitat residual de la cooperació al desenvolupament, sinó com a estratègia protagonista del canvi.

Aquest punt està basat íntegrament en un esforç de compilació bibliogràfica realitzat per l'Observatori del Deute en la Globalització, que va servir per impartir les classes del curs de cooperació a tècnics municipals organitzat pel Fons Català al 2010.

4.3.1 Què és l'EpD i per què és important?

És un procés dinàmic, interactiu i participatiu dirigit a fomentar valors i actituds de solidaritat i corresponsabilitat amb l'objectiu de transformar les estructures que perpetuen els desequilibris Nord - Sud per assolir la justícia global mitjançant el compromís i l'acció de la ciutadania. També és un procés orientat a la formació integral de les persones, la seva conscienciació i comprensió de les causes locals i globals dels problemes del desenvolupament i les desigualtats Nord - Sud, i el seu compromís cap a l'acció participativa transformadora.

4.3.2 Característiques i evolució de l'EpD

a) Enfocament caritatiu / assistencial

Sorgeix als anys cinquanta, vinculat a corrents confessionals en un moment en què els problemes del desenvolupament i els desequilibris Nord-Sud no eren a l'agenda de les relacions internacionals ni de l'interès públic. Amb un plantejament assistencial les accions es centren en campanyes de recollida i enviament d'aliments, d'ajuda humanitària, de diners, també com l'enviament de personal del Nord al Sud.

Aquest enfocament encara existeix avui dia en aquelles accions i estratègies en què la recaptació de fons econòmics és prioritària. En la majoria dels casos s'oblida la qualitat educativa de l'acció. Un exemple d'això és la solidaritat espectacle (telemaratons o estratègies d'apadrinaments en què val tot per aconseguir obtenir més recursos).

Aquestes accions sempre mostren la pobresa (la desgràcia, la fam, etc.) però no en qüestionen les causes. Mostren els països receptors com a víctimes de la pobresa i mai com a actors protagonistes del propi desenvolupament. No pretenen un impacte educatiu en el públic objectiu, sinó més aviat serveixen per tranquil·litzar la consciència dels donants a través d'una acció que no compromet ni genera reflexió sobre la pròpia forma de vida.

b) Enfocament desenvolupista

Apareix als anys seixanta quan el tema del subdesenvolupament entra a l'agenda internacional i a l'interès públic com el problema del "Tercer Món". En aquest moment neix l'AOD i es parla dels projectes de desenvolupament com un fi en si mateix que solucionaran el problema del 'subdesenvolupament'. És un enfocament molt endocèntric, unidireccional i que obvia els factors estructurals.

En aquest context l'EpD se centra en la sensibilització a la ciutadania del Nord sobre la situació de les poblacions del Sud i s'informa la població sobre els projectes que s'estan duent a terme al Sud.

La recaptació de fons és encara important però ja no val tot. El discurs insisteix en la idea de la cooperació entesa com una activitat mitjançant la qual "s'ajuda als que volen ajudar-se a si mateixos", però sense qüestionar el model de desenvolupament predominant. Al contrari, es podria dir que en aquest moment és quan més s'exporta el nostre model al Sud, època en què es defensa la idea que com més projectes fem, abans acabarem amb la pobresa.

Per tant, no incideix tampoc en les causes estructurals de la pobresa. D'aquesta manera, eludeix qualsevol responsabilitat del Nord i no genera encara qüestionaments sobre el model imperant, creixentment neoliberal.

c) Enfocament crític i solidari

Als anys setanta apareixen enfocaments més crítics en què d'una forma creixent es pren consciència de la responsabilitat històrica del Nord en la pobresa al món. També es pren consciència del paper que pot exercir el Sud en la recerca de sortides a la seva situació. Sorgeixen moviments socials que donen suport a moviments d'alliberament nacional i es demana un "Nou Ordre Econòmic Internacional".

Es passa d'un enfocament assistencial a un altre d'estructuralista i de presa de consciència de la interdependència entre les causes de la pobresa i les relacions Nord-Sud. Es critiquen les polítiques de desenvolupament vigents.

L'EpD sensibilitza i forma sobre la responsabilitat que té el Nord en tot allò que succeeix al Sud, així com la necessitat d'incorporar propostes crítiques, solidàries i emancipadores dels moviments socials emergents i els nous enfocaments del desenvolupament.

d) Enfocament d'una EpD dirigida a l'educació per al desenvolupament humà i sostenible

A partir dels anys noranta (passada la dècada perduda dels vuitanta en què es deixa de somiar amb la idea de desenvolupament) la visió del desenvolupament posa al centre la persona com a subjecte de tot i es parla de garantir el desenvolupament integral de la persona mitjançant l'acompliment dels drets civils i polítics. Es comença a parlar de Desenvolupament Humà i Sostenible (Desenvolupament Integral) en què tot el discurs se centra en l'ésser humà i en com aquest pot veure garantits tots els drets que li pertanyen pel sol fet d'existir.

L'EpD passa a promoure la comprensió dels problemes Nord-Sud (que són globals) i intenta influir en la vida quotidiana. Es comença a parlar de "corresponsabilitat" i de canvi global. Es comença a treballar d'una manera més transversal i s'inicien campanyes més dinàmiques, amb més i major formació. S'inicien i es promouen línies de recerca i publicacions per abordar la problemàtica des d'una visió més completa.

e) Enfocament d'una EpD per a la ciutadania global

A finals dels noranta es pren consciència que cal donar una resposta global als problemes que afecten tant el Sud com el Nord (problemes ambientals, socials, crisi de l'estat del benestar al Nord, privatitzacions arreu, disminució de l'Estat en front d'una major presència dels mercats, etc.).

En aquest context, l'EpD facilita la comprensió crítica del model de globalització econòmica i reafirma el vincle entre el desenvolupament, la justícia i l'equitat. A més, promou una consciència de ciutadania global lligada al tema de la corresponsabilitat i orientada a la implicació i a l'acció local i global. S'inicien campanyes d'incidència política, treball en xarxa al Nord i al Sud. Les organitzacions del Nord se centraran en la pressió política i la denúncia per aconseguir un canvi de les polítiques dels seus països cap als països del Sud. Per la seva banda, les organitzacions del Sud se centraran en la mobilització i l'apoderament de la societat civil, a través de la capacitat dels pobles impactats per aquestes polítiques. L'EpD cercarà el treball integrat i transversal en tots els seus àmbits de sensibilització, formació, recerca, incidència política i mobilització social.

EXERCICI 1

Proposem respondre a les següents preguntes per reflexionar sobre l'enfocament que donem a l'EpD del municipi:

1. Havent comparat els cinc punts descrits anteriorment, quin seria l'enfocament d'EpD majoritari al municipi en el moment actual?
 - a. Enfocament caritatiu / assistencial
 - b. Enfocament desenvolupista
 - c. Enfocament crític i solidari
 - d. Enfocament pel desenvolupament humà i sostenible
 - e. Enfocament d'una EpD per a la ciutadania global
2. Creiem que és el més adient?

4.3.3 Dimensions de l'EpD

a) Sensibilització

Amb el terme sensibilització fem referència a aquelles accions puntuals i a curt termini que suposen el primer pas per a la conscienciació de la ciutadania. Permeten despertar la consciència crítica i les pràctiques solidàries fent visibles les causes que provoquen desigualtat i exclusió. Aquest àmbit no aprofundeix en l'anàlisi ni avança propostes de transformació. El públic objecte és ampli i molt generalista (Generalitat de Catalunya, 2010a).

En aquest sentit, es tracta d'accions a curt termini que alerten sobre les causes de la pobresa i les estructures que la perpetuen. A més són accions puntuals, que no poden aprofundir sobre les causes, però que han de permetre prendre consciència de la situació, per trencar el cercle ignorància-indiferència-ignorància.

En sensibilització és important evitar missatges simples, enganyosos, catastrofistes o tòpics que poden promoure el paternalisme i l'assistencialisme. No s'ha de cercar la recaptació de fons econòmics ni la promoció d'una solidaritat "indolora", sinó despertar la consciència d'aquell que rebrà el missatge.

b) Educació – Formació sobre el Desenvolupament

L'educació i la formació són processos a mitjà i llarg termini orientats a la formació en continguts, habilitats, capacitats i valors, que permeten aprofundir en el coneixement de les causes i les conseqüències de la pobresa i en les propostes de canvi. Contempla el cicle d'informació, comprensió i acció (Generalitat de Catalunya, 2010a).

Es tracta d'un procés educatiu que permet formar en continguts, habilitats i valors. Per tant, és una estratègia a mitjà i llarg termini, mantinguda en el temps, amb un públic objectiu clar cap a qui s'orienten les metodologies educatives. Permet analitzar en profunditat les causes de la pobresa i les propostes de canvi. Ha d'ajudar a la reflexió i acció, ja que la comprensió de les desigualtats és el primer pas per conscienciar i promoure actituds de canvi en els destinataris dels processos educatius. Les jornades de treball, els tallers sobre temàtiques, o els cursos són alguns dels exemples.

c) Recerca i reflexió per al desenvolupament

La recerca i la reflexió són accions que s'orienten a l'anàlisi en profunditat de les causes estructurals que provoquen l'exclusió, les desigualtats i la pobresa. Els esforços en aquest àmbit es troben a la base dels fonaments per a l'acció. No es tracta de la recerca autoreferida, sinó de la recerca aplicada (Generalitat de Catalunya, 2010a).

Amb aquests processos es pretén analitzar en profunditat la problemàtica del desenvolupament i fomentar les diferents propostes per promoure el desenvolupament humà i el canvi necessari per un món just i equitatiu. Ha de ser fonament i principi de les altres dimensions de l'EpD (sensibilització, formació i incidència política-mobilització social). Per tant, la metodologia de treball ha de ser necessàriament interdisciplinària (per la complexitat de l'anàlisi que es vol fer) i s'ha de basar en les tècniques de recerca social aplicada, preferentment de tipus participatiu (investigació-acció). Per aquesta tasca és fonamental comptar amb la col·laboració de la universitat, o de centres de recerca, i amb recursos per dur-la a terme.

d) Incidència política i mobilització social

La incidència política i la mobilització social contemplem el conjunt d'accions d'informació,

interlocució, pressió i/o denúncia dirigides a transformar i incidir en l'agenda de les polítiques públiques o dels espais de presa de decisió en pro dels principis, objectius i prioritats del desenvolupament humà sostenible (Generalitat de Catalunya, 2010a).

En concret, la incidència política pretén influir en les decisions polítiques adoptades per grups amb objectius clarament definits, amb voluntat de canviar les estructures socials, econòmiques i/o polítiques en àmbits que van des d'allò local fins a allò global. El disseny d'aquestes propostes requereix necessàriament d'un treball previ de recerca que fonamenti tota l'estratègia. Per ser efectiva ha d'anar acompanyada d'accions de mobilització social de l'opinió pública o de col·lectius específics.

El treball d'incidència política pren sentit quan està basat en experiències de treball directe amb les poblacions del Sud per fer arribar el seu missatge, i es permet donar testimoni directe als càrrecs electes. Per tant, la participació dels actors del Sud és fonamental en tot el treball d'incidència. Per això, és bàsic el treball en xarxa, al Nord i al Sud.

Des dels municipis es poden impulsar mocions, pronunciaments, que denunciïn violacions de drets humans, conflictes bèl·lics, o violència estructural, entre d'altres.

Altrament, la mobilització social és el mecanisme per donar suport a les accions d'incidència política. Aquesta possibilita la participació activa dels ciutadans i els fa sentir protagonistes directes del canvi en polítiques i estructures que afecten directament els països del Sud. Algunes accions relacionades poden ser el compromís de compra ètica, la recollida de signatures per alguna causa, la replantada d'arbres, etc.

EXERCICI 2

Proposem respondre les següents preguntes per reflexionar sobre la dimensió on encabim l'EpD del municipi:

1. Quina és la dimensió de l'EpD en què se solen encabir les nostres accions, segons el que s'ha descrit a l'apartat anterior?
 - a. Sensibilització
 - b. Educació – Formació sobre el Desenvolupament
 - c. Recerca per al desenvolupament
 - d. Incidència política i mobilització social
2. Creiem que és el més adient?
3. Què caldria, en cas que la resposta anterior sigui negativa, per fer una EpD més acord amb els interessos del municipi?

4.3.4 Àmbits d'actuació de l'EpD: educació formal, no formal i informal

1. Educació formal: procés educatiu desenvolupat en institucions educatives oficialment reconegudes per impartir un currículum reglat que dona accés a titulacions i/o certificats reconeguts i homologats (accions en centres educatius programats dins una àrea curricular (escoles i instituts), cursos de postgrau i mestratge, cursos de doctorat...).
2. Educació no formal: procés educatiu específicament amb objectius explícits de formació. No estan directament dirigits a l'oferta de titulacions. Està organitzada, estructurada i dissenyada per a grups objectius identificables (xerrades en centres educatius, cursos, seminaris, jornades, congressos).

3. Educació informal: procés d'aprenentatge continu i espontani que duplica el camp d'acció dels àmbits formal i no formal. No es realitza des d'una clau pedagògica, però també educa. Els aprenentatges, que majoritàriament no estan organitzats o administrats per una estratègia educativa determinada, estan determinats per situacions quotidianes de contacte social: són experiències que es donen en espais diferents a aquells en els quals es produeix l'educació habitual. Dins aquest àmbit es recullen totes les activitats realitzades a través dels mitjans massius de comunicació (internet, premsa, ràdio, televisió), així com campanyes, exposicions, teatre, jocs, revistes i d'altres.

EXERCICI 3

Proposem respondre a les següents preguntes per reflexionar sobre els àmbits on encabim l'EpD del municipi:

1. Quin és l'àmbit de l'EpD en què se solen encabir les nostres accions, segons el que s'ha descrit a l'apartat anterior?
 - a. Educació formal
 - b. Educació no formal
 - c. Educació informal
2. Creiem que és el més adient?
3. Què caldria, en cas que la resposta anterior sigui negativa, per fer una EpD més acord amb els interessos del municipi?

L'EPD, és l'eina de participació local per excel·lència. Per això caldria aprofitar-ne el potencial per involucrar la riquesa d'agents locals de cooperació i d'educació, però també altres agents del territori com les AMPA; les associacions de lleure, juvenils, esportives; associacions de persones immigrants, de dones, de veïns, o comerciants, entre altres. En aquest sentit, caldria tenir en compte l'incentiu del treball en xarxa, de manera concertada. En l'àmbit municipal implica treballar en la coherència de polítiques municipals, així com també la interdepartamentalitat.

Per posar un exemple, hi ha molts municipis que fan fires de solidaritat, i en aquest sentit valdria la pena treure més partit d'aquestes iniciatives, amb la concertació d'una temàtica que aglutini la trobada, o amb la promoció de dinàmiques de coneixement entre entitats que no estan al consell perquè es coneguin.

També la Generalitat de Catalunya al Pla Anual de Cooperació al Desenvolupament 2010 (Generalitat de Catalunya, 2010b) marca una línia estratègica sobre educació i capacitats que apunta els següents objectius:

- Fomentar el coneixement i el compromís cívic de la ciutadania de Catalunya amb el desenvolupament humà sostenible i la cooperació per al desenvolupament incrementant l'abast, la qualitat i la coherència de les accions d'educació i sensibilització.
- Reforçar la planificació concertada i la coordinació dels diferents agents involucrats en l'educació per al desenvolupament a Catalunya.
- Impulsar l'educació per al desenvolupament en l'educació formal, no formal i informal, així com la sensibilització social en relació amb les diverses temàtiques relacionades amb el desenvolupament, les relacions Nord-Sud i la cooperació al desenvolupament.

- Impulsar la recerca i el desenvolupament conceptual i metodològic de l'educació per al desenvolupament i dels instruments i eines per implementar-la.
- Millorar la formació teòrica i pràctica i la capacitació del voluntariat, cooperants, professionals i dels agents de la cooperació per al desenvolupament catalana.
- Impulsar la investigació i la recerca aplicada o aplicable en el camp del desenvolupament, la cooperació per al desenvolupament i l'educació per al desenvolupament.
- Reforçar les capacitats institucionals i la capacitat d'incidència dels agents públics i privats de la cooperació per al desenvolupament catalans.

4.4 Proposta 4 – Tècniques de dinamització interna dels CLCS

Aquesta proposta resumeix certes dinàmiques utilitzades sovint per dinamitzar qualsevol tipus de grup de treball que poden ser molt útils d'incorporar a les sessions de CLCS ja que promouen un debat equitatiu i neutralitzen certes variables no desitjades.

Després d'analitzar les dinàmiques internes de tres CLCS on s'ha fet un procés d'observació participant³ i recuperant les conclusions dels sis CLCS analitzats per la FCONGD, hem considerat oportú poder proporcionar als tècnics i les tècniques municipals, membres d'ONGD i altres actors membres dels CLCS unes indicacions sobre dinàmiques de grup de treball que poden facilitar enormement la reconversió dels CLCS que així ho desitgin en espais de debat i reflexió on definir de manera realment equitativa i participativa les línies de treball del propi consell.

Hem de ressaltar que les dinàmiques de grup permeten treballar sobre idees i objectius i neutralitzen prou efectivament interessos personals o actituds poc desitjades dins el grup, per la qual cosa animem tots els CLCS que provin de posar en pràctica les següents dinàmiques per experimentar-ne les possibles potencialitats.

4.4.1 La dinàmica del grup de treball

Val a dir que llevat de la introducció i la conclusió, aquest punt està basat íntegrament en el treball de Joel Martí, *Eines per a la participació ciutadana. Tècniques participatives per al debat grupal* (Martí, 2006) i s'ha d'entendre com resum, que hem fet pensant en les necessitats específiques dels tècnics municipals. El debat de grup és el punt central de la tècnica participativa on s'encarrega als assistents la realització d'una determinada tasca que hauran de portar a terme en un temps limitat. Podem destacar dos aspectes que hi influiran: les disposicions amb les quals cadascú acudeix al debat i els rols que s'hi adopten.

a) Disposicions

- Els interessos, individuals o col·lectius.
- Les aptituds per organitzar les idees, per intervenir en públic, etc.
- Les actituds, motivacions i expectatives en relació amb els resultats del debat.

b) Els rols positius

Són els que permeten que el grup avanci, per exemple, l'iniciador (el que proposa noves

³ L'observació participant és una tècnica d'observació utilitzada en les ciències socials: l'investigador comparteix amb els investigats el context, l'experiència i la vida quotidiana, per conèixer directament tota la informació que posseeixen els subjectes d'estudi sobre la pròpia realitat, o sigui, conèixer la vida quotidiana d'un grup des de l'interior d'aquest.

idees), l'engrescador (que estimula el grup), l'informant (que apunta i complementa les idees amb coneixements addicionals).

c) Els rols negatius

Però també hi ha rols que obstaculitzen el debat i la cohesió del grup: el negativista (que s'oposa a tot sistemàticament), l'obstinat (que ignora el punt de vista dels altres), l'agressor (que manifesta hostilitat cap al grup o una part d'aquest), el *passota* (indiferent i absent), etc.

d) Rol i funcions del conductor

Per *conductor* ens referim a la persona que s'encarrega de dinamitzar el grup. En termes generals, el conductor no s'ha de situar ni totalment exterior al grup ni totalment fusionat, sinó entrant-hi (ajudant a avançar) i sortint-ne (distanciant crític).

Entre les funcions de la conducció, en destacarem sis:

- Establir i mantenir les normes de la interacció.
- Crear un ambient propici per a la comunicació distesa i igualitària.
- Assessorar analíticament. La persona que condueix ha d'assistir tècnicament el grup ajudant a plantejar les idees i a reflexionar críticament sobre aquestes.
- Inventariar les aportacions. El paper que té la pissarra o el paperògraf és fonamental, no tan sols per anar recopilant el que es va aportant, sinó també perquè permet una objectivació de propostes individuals un cop han estat validades pel grup.
- Saber gestionar les situacions imprevistes i difícils dins el grup.
- Abordar i facilitar la resolució dels conflictes i ajudar a produir consensos.

Convé assenyalar la importància d'arribar a negociacions integradores, en les quals s'identifiquin les arrels del conflicte i s'explorin alternatives del tipus guanyar/guanyar. A vegades, aquest tipus de consens no és possible, i s'arriba a un simple acord de mínims.

e) Pautes per produir idees en grup

L'objectiu dels grups de treball és produir i posar en comú diferents idees sobre un tema concret, tot aprofitant la sinergia grupal i garantint que tots els membres fan les seves aportacions, independentment de les seves aptituds i actituds. En aquest apartat es presenten tres dinàmiques bàsiques: pluja d'idees, aportacions per targetes i Phillips 6-6.

-Tècnica 1: La pluja d'idees

Una de les eines més clàssiques és l'anomenada pluja d'idees o *brain-storming*. Té com a objectiu generar idees originals i creatives tot potenciant la sinergia grupal. Per tant, les seves aplicacions són pertinents en les situacions en les quals hi ha poques idees, ja que faciliten que unes persones es basin en les idees d'altres per imaginar-ne de noves. La dinàmica funciona bé en contextos en els quals hi ha confiança entre participants i en els quals no hi ha riscos de desequilibris.

- Es planteja al grup el tema o pregunta a debatre i s'explica la dinàmica.
- Els participants van aportant lliurement les idees sobre el tema plantejat sense necessitat de justificar-les.
- El conductor les va anotant a la vista de tothom. És important no valorar les idees ni entrar en debat en aquesta fase, per no inhibir la creativitat i l'originalitat. El que importa aquí és la quantitat; la qualitat ja vindrà després.
- En una segona part de la sessió, les idees anotades es debaten, se sistematitzen i s'agrupen per similituds (segons els criteris del grup, i no del conductor, malgrat que aquest pugui assessorar en cas que el grup necessiti ajuda). Es tracta de considerar,

des d'una actitud crítica, la idoneïtat de les idees aportades, relacionar-les entre si i aprofundir-hi.

- Si escau, es poden utilitzar eines decisionals per jerarquitzar les aportacions, segons importància o urgència.
- Les conclusions es passen a net en el paperògraf per deixar constància de l'acord del grup. Si aquestes s'han de presentar al plenari per confrontar-les amb les d'altres grups, es pot elegir un portaveu de cada grup perquè ho faci.

-Tècnica 2: Aportacions per targetes

És també una de les dinàmiques més utilitzades. La dinàmica té com a objectiu la generació d'idees tot garantint l'aportació individual de cadascun dels membres del grup. Com a punts forts davant la dinàmica anterior, hi ha eliminar la influència i la pressió del grup a l'hora d'aportar idees, i garantir l'equilibri d'aportacions entre membres. És especialment adequada quan sabem que els participants no es coneixen entre si o bé observem que algunes persones es cohibeixen davant la presència d'altres, o, senzillament, considerem prioritari que cadascun dels membres aporti en primer lloc l'experiència i el coneixement individuals, sense ser influït pels altres. Com a punt feble d'aquesta tècnica, hi ha el fet de no beneficiar-se de la sinergia de grup en el moment d'aportar les idees; però això es compensa parcialment en la segona part del debat. Es pot organitzar en les fases següents:

- Es planteja al grup el tema o pregunta a debatre i s'explica la dinàmica de la sessió.
- En un temps limitat i breu (habitualment no més de 10 minuts), es tracta que els assistents escriguin les seves aportacions de manera sintètica en una fitxa o full de paper. Es tracta de garantir un ventall d'idees prou ampli per poder iniciar una reflexió col·lectiva sobre aquestes.

Aquí hi ha diferents variants:

- Es pot treballar individualment o bé per parelles o trios.
- Depenent de com es dissenya la fase següent, les aportacions es poden escriure en un paper per ser explicades al grup oralment, o bé en targetes, en lletra grossa i clara, de manera que després es puguin penjar en un mural, pissarra o paperògraf.
- En el cas de temes més complexos o que requereixin un treball previ, i en determinats perfils de participants, es pot demanar que portin el treball preparat al taller.
- Cada participant (o parella o trio), per torns, exposa les seves aportacions (i el conductor les va anotant a la vista de tot el grup) o, si escau, penja les targetes en un mural.
- Els membres del grup, amb l'ajuda del conductor, agrupen les targetes o idees per similituds: algunes seran idèntiques, altres semblants i altres estaran situades en diferents nivells, de manera que es puguin situar com a accions concretes d'una proposta més àmplia. Una vegada estan agrupades, s'assigna a cada conjunt de targetes un titular únic que sigui curt i significatiu i, sobre aquesta primera agrupació, s'obre el debat i s'aprofundeix en els diferents temes que han sortit. Algunes idees es reorientaran, i en altres casos se'n generaran altres de noves des de la reflexió col·lectiva. Es tracta d'arribar a una llista d'idees consensuades pel grup.
- Les conclusions es passen a paperògraf per deixar constància de l'acord del grup. Si aquestes han de ser presentades en plenari per confrontar-les amb les d'altres grups, es pot escollir un portaveu per fer-ho.

-Tècnica 3: Phillips 6-6

El nom d'aquesta dinàmica fa referència a la quantitat de participants i a la durada (grups de sis persones, debat de sis minuts), tot i que ni un aspecte ni l'altre han de ser

rígid. El que caracteritza el Phillips 6-6 és que els grups treballen sense la presència directa del conductor, que en fa una dinàmica adequada per aplicar en dos contextos: l'un referit a un "condicionant logístic" (facilitar les aportacions individuals en plenaris i en un període de temps molt breu, sense necessitat d'haver de dividir-se en sales diferents), i l'altre referit a un possible objectiu relacional: facilitar l'autoorganització de grups grans. Malgrat aquests avantatges, els punts febles són importants: escàs aprofundiment i escàs control de la dinàmica interna de cada grup.

Les fases en les quals es pot dividir la dinàmica són les següents:

- Es planteja al grup el tema o pregunta a debatre, s'explica la dinàmica i es demana als participants que es divideixin en subgrups.
- Cada subgrup escull un coordinador/portaveu, que serà el que conduirà el debat.
- El subgrup ha d'arribar a una conclusió consensuada, originàriament en un màxim de sis minuts.
- Els portaveus informen el plenari dels resultats.
- Les conclusions es passen a paperògraf per deixar constància de l'acord del grup.

f) El tancament de la sessió i l'avaluació *in situ*

Sigui quina sigui la dinàmica utilitzada, tot debat acaba en un moment de síntesi, de sistematització de les conclusions, que els participants aproven en la mateixa sessió. Si hi ha hagut divisió en subgrups de treball, aquest tancament es produeix en plenari. Relacionem algunes qüestions que cal tenir en compte.

Un cop presentats els resultats cal respondre a dos nivells: el més immediat, tot explicant com es realitzarà la devolució dels resultats; i, en un segon nivell, recordant com aquests alimentaran un procés social d'abast més ampli.

Amb la cloenda de la sessió, és útil fer una avaluació *in situ*. Aquesta pot ser individual o en grup, escrita o oral, nominal o anònima.

g) Tancar per obrir: l'informe i el procés

Aquí es tanca pròpiament la sessió de treball, però alhora s'obre una nova fase d'un procés en el qual conflueixen dues menes de resultats: d'una banda, els de contingut, que s'inclouen en un informe redactat per l'equip tècnic; i, de l'altra, els relacionals. Només en la mesura que els actors promotors sàpiguen i vulguin potenciar la sinergia dels dos tipus de resultats, el taller haurà estat una eina d'un procés participatiu. La devolució dels resultats és fonamental, però no com a acte de cortesia, sinó com a estratègia de retroalimentació d'aquest procés.

L'informe ha de contenir:

- Presentació política. Objectius generals del debat i la inserció en el procés participatiu.
- Efectes pràctics i compromisos de les institucions promotores.
- Presentació tècnica. Objectius específics, plantejament organitzatiu i dinàmica seguida.
- Síntesi de les ponències –si se n'han presentat–.
- Síntesi dels resultats dels grups i –si n'hi ha– del plenari.
- Avaluació realitzada pels participants.
- Noms dels participants i dels organitzadors.
- Annexos. Reproducció de les actes dels debats. Es tracta no únicament de transcriure els textos dels paperògrafs, sinó també totes les aportacions individuals, incloent-hi els matisos, comentaris i/o desacords que s'hagin produït.

- També, amb l'informe de devolució, es pot expedir un certificat d'assistència als participants.
- A més de ser un reconeixement públic d'un temps dedicat a la comunitat, en algun cas ho sol·licitaran per iniciativa pròpia, com a record o com a credencial a afegir al seu currículum.

En ocasions es pot constituir una comissió de seguiment formada per alguns participants, a la qual es fa arribar un primer esborrany d'informe perquè sigui confrontat i validat per després poder-ne fer l'edició definitiva. Però, a més de l'informe, hi ha un treball posterior que és fonamentalment tècnic, i que es refereix a analitzar diferents aspectes dels resultats:

- Una avaluació del debat que consideri: L'avaluació realitzada pels participants. Pels mateixos principis metodològics de les tècniques participatives, aquest és evidentment un criteri fonamental per validar-les des del moment que es busca la implicació pràctica dels participants en els resultats. L'experiència ens ha mostrat que, habitualment, les avaluacions realitzades són positives: acostumats com estem a trobades que consisteixen, o bé a rebre informació (normalment des del poder polític o científic), o bé a donar-ne (per exemple, mitjançant entrevistes concedides per a «estudis socials» dels quals mai més no se'n sap res), les dinàmiques conversacionals caracteritzades per l'intercanvi, l'autoanàlisi i la devolució dels resultats són valorades, generalment, de forma molt satisfactòria.
- Una avaluació externa als participants, que planteji críticament com han influït en els objectius de tasca i relacionals els aspectes següents:
 - La presentació i el marc del taller, tot fent una atenció especial en el plantejament polític, en les ponències inicials (si s'han realitzat) i en els materials distribuïts.
 - La convocatòria i la seva representativitat qualitativa.
 - El paper del poder i el conflicte en el debat. Com s'han relacionat els i les participants, quins temes s'han autocensurat o han provocat conflicte.
 - Com ha influït una determinada orientació tècnica i de conducció del debat.
- Una anàlisi tècnica de les idees que han sortit en el debat. Es tracta, d'una banda, d'aprofundir en el "fons" d'aquestes idees (d'on han sortit, per què s'han dit i quin sentit tenien) i, de l'altra, d'avaluar-ne la viabilitat i pertinença en relació als objectius del debat i del procés.

Conclusions

Us hem presentat un seguit de dinàmiques que són les més utilitzades i descrites en la bibliografia existent, però el que és més important a tenir en compte és que hi ha moltes altres dinàmiques com desenes de variacions possibles de cada dinàmica, que el personal tècnic municipal pot adaptar en funció del nombre de participants al CLCS, que se'n poden fins i tot idear de noves que estiguin adaptades a l'espai disponible i que en termes de dinàmiques de treball el més important és generar debat i promoure que les deferències de personalitat dels components es neutralitzin i la participació sigui equitativa. Així, evitarem que aquell més extravertit o amb més facilitat de paraula acapari l'atenció en detriment de les persones més introvertides, cosa que passa sovint en grups mitjans o grans. També podrem evitar que certes idees com els prejudicis o la ideologia personal prenguin protagonisme en un espai on el treball és de reflexió, de debat i l'objectiu és arribar a consensos generant el mínim conflicte possible.

Finalment, voldríem defensar les dinàmiques de grup com un de les formes més divertides i engrescadores de treballar en grup, amb l'afegit que les decisions se solen prendre de manera més ràpida i amb una major sensació de consens.

4.5 Proposta 5 – Aproximació a l'acció humanitària (AH)

Proposem treballar de manera planificada i per objectius una aproximació a l'Acció Humanitària amb l'objectiu d'obrir un espai de reflexió centrat en aquest àmbit i aportar alguns elements del discurs i de les pràctiques en contextos de postemergència .

Existeixen certs àmbits de la cooperació al desenvolupament que requereixen, per les seves característiques, d'un cert protocol d'actuació com és el cas de l'acció humanitària que es fa des dels governs locals. El Fons Català ha cregut oportú, com a gestor de recursos municipals destinats a la reconstrucció de zones afectades per contextos de crisi, de fer una proposta de protocol que pugui donar resposta a les preguntes que ens arriben tant d'equips municipals com de societat civil solidària que vol actuar en casos d'emergència i sovint desconeixen l'enfocament que es dona des del Fons Català com sobretot el perquè s'actua en una certa línia i no en altres.

Durant les reunions de CLCS que es van poder observar, vàrem tenir la impressió que tots aquells municipis que destinen recursos a l'acció humanitària, i particularment si ho fan via Fons Català, desconeixen quin és el rerefons d'aquest tipus d'intervenció. A més a més, quan es donen casos de crisi humanitària, rebem nombroses trucades de tècnics i ciutadans organitzats o a vegades no organitzats demanant informació sobre què és el que es pot fer que sigui efectiu i sigui acord amb les nostres capacitats i experiència.

Per això, us facilitem a continuació una informació bàsica sobre acció humanitària en clau local, que esperem que pugui guiar la voluntat dels municipis catalans en aquest àmbit i servir també com a exemple dels avantatges que suposa treballar de manera planificada i guiats per la pràctica sistematitzada, la recerca i les lliçons apreses.

4.5.1 Aproximació a l'acció humanitària

Segons el Comitè d'Ajut al Desenvolupament CAD de l'OCDE l'Acció Humanitària és l'assistència dissenyada per salvar vides, alleujar el patiment humà i mantenir i protegir la dignitat humana durant i després de les emergències. Per ser considerada humanitària, l'ajuda ha de concordar amb els principis d'humanitat, imparcialitat, neutralitat i independència.

La cooperació descentralitzada en els darrers anys ha incrementat les aportacions de recursos humans i econòmics, convertint-se en un actor important dins el sistema de cooperació per al desenvolupament i d'acció humanitària. Juntament amb les comunitats autònomes, els ens locals han adquirit un pes rellevant dins l'Acció Humanitària estatal en els darrers anys i la seva actuació en aquest àmbit és important (OXFAM i IECAH, 2008:9).

Tot i això, el volum o quantitat de recursos destinats a Acció Humanitària no és proporcional a la qualitat de les intervencions finançades. En aquest sentit, és important destacar la necessitat de dur a terme una bona gestió coherent amb els principis humanitaris i que tingui en compte la coordinació.

En les situacions d'emergència, les respostes que es generen des de la cooperació descentralitzada municipal comporten factors negatius i positius.

Entre els factors negatius destaquen els següents:

- Els actors de la cooperació descentralitzada estan força aïllats de les tendències internacionals (Iniciatives de Bones Pràctiques, fòrums de discussió i decisió més rellevants sobre eficàcia i qualitat de l'Ajut).

- Poc o nul coneixement i ús dels principis de la iniciativa de la Bona Donació Humanitària (BDH).
- Insuficients capacitats tècniques per a la gestió de processos d'Acció Humanitària.

D'altra banda, hi ha un seguit de factors positius que és important tenir en compte:

- Els ens locals tenen el valor afegit de ser els poders més propers al ciutadà i iniciatives socials de solidaritat.
- Grau d'implicació activa amb els territoris afectats per les crisis (coneixement del territori, vincles establerts...).
- Destacar el rol de les contraparts locals com a actors fonamentals del procés de reconstrucció transformadora.
- Continuitat del vincle amb el territori i la població durant la postemergència.
- Disponibilitat més flexible dels fons.

En el camp de l'acció humanitària la coordinació és un aspecte clau a tenir en compte per a tots els actors implicats. En el cas dels ens locals, la coordinació és fonamental si es vol assegurar la qualitat de les intervencions finançades a través dels ajuntaments.

En aquest mateix camp cal destacar que les intervencions s'han d'emmarcar dins el que es coneix com a VERD-Vincle entre Emergència, Rehabilitació i Desenvolupament. En aquest marc, el rol dels ens locals com a actors d'Acció Humanitària és involucrar-se durant les fases de postemergència (rehabilitació i desenvolupament) per ser coherents amb el mandat municipalista.

Pel que fa al patró de resposta des del món local i la implementació d'una estratègia adequada i coherent amb el mandat municipalista, hi ha un seguit d'elements clau que cal considerar: transparència de la gestió, retorn d'informació a la ciutadania, coordinació i concertació amb els actors que actuen al territori i descentralització de les decisions, actuacions, responsabilitats i mitjans.

Les principals recomanacions per a les intervencions des de l'àmbit local són:

- Tots els actors i les actuacions als territoris s'han de coordinar amb les autoritats locals i nacionals.
- La resposta internacional ha d'estar basada en el respecte per la sobirania i el ple acord amb les necessitats i demandes de la societat afectada.
- Els agents protagonistes en l'esforç de reconstruir el país han de ser la societat del país afectat, les seves organitzacions, els moviments socials i les autoritats locals i estatals.
- La resposta de postemergència ha de ser planificada amb l'objectiu de millorar la situació que es vivia abans de l'emergència. Això demana accions que transformin les condicions anteriors al desastre.
- La construcció de ciutadania és un contrapès als actors polítics i militars en aquest operatiu d'emergència. Cal aprofitar el potencial humà i de societat civil organitzada amb què compta el país afectat.
- Els recursos per a l'emergència i la reconstrucció no han de generar deute ni es poden utilitzar per imposar nous condicionaments al país afectat.

Partint del mandat municipalista del Fons Català, la identificació i la implementació de la resposta de postemergència ha de ser en clau local. Això implica fer èmfasi en la participació dels municipis i les entitats locals, així com comptar amb els mitjans locals per fer front a la postemergència sense deslegitimar els actors locals, malgrat la fragilitat que els marca. Cal gestionar la fragilitat institucional amb enfortiment i l'apoderament dels actors locals des de l'inici de la resposta fins el final.

En aquest sentit, cal prioritzar el treball amb els actors locals que són els veritables actors en l'impuls del propi desenvolupament i que les accions es duiguin a terme en coordinació directa amb els governs locals i la societat civil organitzada presents als territoris afectats.

L'objectiu és poder garantir al màxim que els recursos arribin oportunament als territoris afectats i amb visió de procés. En aquest sentit la coordinació amb els actors locals ha de ser directa i les propostes d'ajuda s'han de generar a partir de les necessitats de la població damnificada.

4.5.2 Accions a portar a terme com a ens locals

a) Àmbit ciutadà

Des de la ciutadania es poden dur a terme un seguit d'accions de sensibilització, sempre amb caire educatiu, amb l'objectiu de conscienciar la ciutadania sobre les causes, denunciar i exigir responsabilitats i captar recursos que poden ser traslladats a la campanya d'emergència endegada des del Fons Català o poden anar destinats via subvencions a ONG amb presència al territori afectat.

La societat civil organitzada del municipi pot organitzar Campanyes Ciutadanes de sensibilització, taules rodones, programes de ràdio, programes de televisió, concerts solidaris, àpats, fires solidàries, de manera individual o de manera concertada amb altres entitats, amb la participació de l'ajuntament o de manera unilateral.

b) Àmbit institucional

L'ajuntament pot decidir destinar recursos a partir de tres modalitats:

1. Cooperació directa: traspàs de recursos de l'ajuntament a un ajuntament o a una entitat o ONG del país afectat. L'ajuntament identifica les accions i les finança.
2. Cooperació directa: traspàs de recursos al Fons Català via campanya d'emergència.
3. Cooperació indirecta: subvencions a ONG. L'ONG del Nord identifica i presenta les accions i l'ajuntament finança.

Pel que fa a les accions en un context de crisi humanitària, l'ajuntament pot dur a terme les següents:

1. Promoure una campanya de sensibilització ciutadana, d'informació i comunicació.
2. Adherir-se a la campanya promoguda pel Fons Català de manera individual o a través del Comitè Català d'Ajut Humanitari d'Emergència o algun altre organisme.
3. Proporcionar cooperació tècnica durant la fase de postemergència, a través de personal tècnic municipal especialitzat en ordenament territorial, cadastre, medi ambient, gestió de residus, protecció civil (prevenció i gestió de riscos), etc.
4. Proposar davant el Ple Municipal l'aprovació de mocions relacionades amb la situació d'emergència (per exemple, la moció de condonació del deute extern a Haití o la moció sobre el conflicte al Pròxim Orient).

La decisió de participar, com a actors d'acció humanitària, tindrà com a principal objectiu coordinar els esforços tant a l'àmbit municipal com de les entitats. La decisió d'aportar recursos per a acció humanitària ha de ser fruit d'una reflexió, per la qual cosa es recomana que l'ajuntament tingui en compte els següents aspectes:

- Informar-se i valorar la catàstrofe humanitària o conflicte que es produeix. Cercar informació sobre la situació d'emergència generada. Recull d'informació entre ONG especialitzades o humanitàries, el Fons Català, l'ACCD, ciutadans d'origen, contraparts del Sud (ajuntament del país afectat, ONG local, escoles, etc.).

- Valorar l'aportació segons els següents paràmetres:
 - La implicació de l'Ajuntament en la zona on s'ha produït l'emergència: via agermanament, via projectes de cooperació previs al desastre, altres vies.
 - L'abast del desastre i la incidència que ha tingut en la població.
 - Implicació de les ONG i entitats de la ciutat o repercussió a la ciutadania.
 - La població d'origen del país afectat que viu al municipi: aspectes quantitatius (nombre de persones empadronades) i qualitius (participació social: Consell de Cooperació i altres; voluntat i interès d'implicar-se en el procés de reconstrucció, etc.).

Accions a realitzar prèvia valoració dels punts anteriors:

- Depenent de la implicació del propi ajuntament, o d'altres actors del municipi (ONG, entitats, població d'origen, etc.) l'ajuntament soci pot proposar al Fons Català que s'endegui una campanya d'emergència
- Informar-se de l'acció o campanya que es vol portar a terme a través del Fons Català.
- Tenir en compte altres propostes i valorar-les.
- Reunir el personal municipal delegat en competències en matèria de cooperació i solidaritat, així com altres regidories o departaments que puguin implicar-se en la resposta de postemergència (medi ambient, salut, protecció civil, promoció econòmica, dona, etc.).

- Consell municipal de solidaritat i cooperació internacional

Segons l'abast de la campanya d'emergència es convocarà el Consell Municipal de Solidaritat i Cooperació Internacional per valorar la necessitat de promoure una campanya de sensibilització ciutadana o adherir-se a alguna proposta promoguda pel Fons Català de manera individual o a través del Comitè Català d'Ajut Humanitari d'Emergència o algun altre organisme.

- Campanya d'Emergència endegada des del Fons Català

L'ajuntament pot participar en la campanya d'emergència endegada des del Fons Català, mitjançant la destinació d'una aportació econòmica.

Des de l'any 1994, en el marc de la crisi dels Grans Llacs, el Fons Català fa la tasca de coordinació de les voluntats d'actuar en situacions d'emergència a proposta dels seus ajuntaments socis i col·laboradors.

A partir de la resposta dels ajuntaments socis davant d'una catàstrofe humanitària o un conflicte, el Fons Català fa una crida als ajuntaments a sumar-se a la campanya d'emergència endegada, que pot implementar-se de manera unilateral o, a partir de 2005, a través del Comitè Català d'Ajut Humanitari d'Emergència⁴, com a òrgan col·legiat amb funcions de coordinació i recomanació en les actuacions de les institucions i entitats catalanes davant de situacions d'emergència.

La col·laboració en el fons econòmic de la Campanya d'Emergència està oberta a

⁴ El Comitè Català d'Ajut Humanitari d'Emergència (CCAHE) és un organisme creat per la Generalitat de Catalunya en el qual participen, a més de la pròpia Generalitat, el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, l'Ajuntament de Barcelona, i ONG especialistes en acció humanitària, a proposta de la Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament i la Federació Catalana d'ONG pels Drets Humans.

qualsevol institució i entitat que hi vulgui participar.

En aquest sentit, la Campanya d'Emergència unitària és un instrument de gestió, identificació, programació, seguiment i avaluació, dels recursos aportats pels ens locals a un fons comú que es destinarà a finançar intervencions de postemergència al país afectat.

Els mecanismes de gestió les campanyes d'emergència del Fons Català són:

- Convocatòria de la Campanya, amb la tramesa a tots els ens locals de Catalunya (ajuntaments, consells comarcals, diputacions, mancomunitats) de la documentació de la campanya:
 - Crida a la participació (document de campanya).
 - Full de compromís (document amb el qual la institució compromet la seva aportació econòmica a la campanya, aprovada per l'òrgan que correspongui: Ple, Junta de Govern...).
 - Informes sobre la situació.
- Obertura d'un projecte d'emergència, al qual s'assignen totes les aportacions rebudes.
- Identificació dels projectes que es finançaran amb les aportacions rebudes de totes les institucions que hi col·laboren.
- Tramesa d'informes periòdics del procés de gestió de la Campanya per part del Fons Català, a totes les institucions i entitats que hi col·laboren.

4.5.3 Principis per a una intervenció de reconstrucció en clau local

a) Consideracions generals

Carlos Martín Beristain basa el seu llibre *La reconstrucció del tejido social* en un seguit de premisses, de les quals hem fet un resum perquè es consideren d'una gran utilitat a l'hora de reflexionar i implementar accions humanitàries (Martín Beristain, 1999:13-20):

Considerar que una catàstrofe és un fenomen purament natural

Un desastre no és un fenomen purament natural, és un fenomen socionatural que indica i posa de manifest la vulnerabilitat socioeconòmica i política. Com més pobresa més vulnerabilitat.

Tenir en compte la força de la gent

La victimització de la població és un desafiament per a l'ajut humanitari. Les persones damnificades no són víctimes passives i permanents. En els moments més crítics les persones poden desenvolupar alguns mecanismes per afrontar la situació.

Malgrat la fragilitat institucional, l'ajut internacional no hauria de contribuir a fragilitzar i deslegitimar l'Estat ni les autoritats locals, sinó que hauria de comptar amb tots els dispositius locals des del primer moment de la resposta a la crisi.

Focus en la situació, no en la condició

Cal un enfocament que parteixi de la situació viscuda per la gent, del context de la crisi i no de la condició com a grup o persona (per exemple pobres, negres, etc.). Això converteix el problema en quelcom individual, malgrat que la causa sigui social, i els canvis recauen sobre les persones i no en la societat. Les persones damnificades "són persones normals en condicions anormals" (Martín Beristain, 1999).

Comprendre l'experiència de la gent i la seva cultura

Cal comprendre com les persones afectades viuen, interpreten i reaccionen davant la crisi. La resposta a la situació d'emergència té a veure amb la pròpia cultura i la pròpia història.

La primera necessitat: la dignitat

Cal tenir en compte la perspectiva dels drets humans, ja que les víctimes pateixen freqüentment situacions d'injustícia i marginació social. Per exemple, la població desplaçada en camps de refugiats és reclosa i mantinguda en una situació de dependència, la qual cosa, augmenta, en comptes de pal·liar, els efectes del desastre.

Mitjans de comunicació

Durant la fase de primera emergència els mitjans són un altre actor de la situació de catàstrofe. La seva acció té un paper ambivalent ja que, per una banda, ajuden a conèixer la situació i convocar l'ajut, però, per l'altra, poden complicar la recuperació posterior al desastre, en generar informacions contradictòries i magnificar o ignorar determinats problemes. Per exemple, magnificar els saquejos, la violència, el caos, etc. i ignorar les mostres de solidaritat i ajut mutu entre la població afectada.

L'obsessió per la rapidesa de la resposta (Rey, 2010)

La rapidesa és important en la fase de rescat i salvament, però està constatat que els problemes humanitaris més importants comencen quan cal proveir sostre, aliments, aigua, etc., és a dir, cobrir les necessitats bàsiques durant mesos o anys després de l'emergència i quan els mitjans de comunicació han desaparegut de l'escenari de la crisi.

Cal afrontar la urgència pensant en la reconstrucció. Una rehabilitació que combati les causes profundes de la vulnerabilitat que agreugen el desastre i que no sigui un retorn a una normalitat de misèria i exclusió.

b) Principis que marquen l'acció

Actuar sense qüestionar el context previ a la catàstrofe. Pensar que abans del desastre tot estava bé i que no són necessaris canvis estructurals, sinó només limitar-se a propostes de reconstrucció parcial

Una bona intervenció implica valorar la situació on es preveu intervenir i actuar per transformar-la, en el sentit d'acompanyar un procés de transformació de la realitat el qual parteix del qüestionament i la recerca de solucions que transformin i no perpetuïn les condicions prèvies a la catàstrofe.

Actuar sense conèixer el context d'intervenció

Cal contextualitzar la crisi i les causes que han portat a aquesta situació. El paper de la cooperació no es redueix a intervenir sobre les conseqüències sinó a la prevenció de les causes.

Actuar en territoris on no s'hagi treballat prèviament

Les contraparts locals són els actors fonamentals del procés de reconstrucció transformador, amb les quals es treballa en condicions d'igualtat, objectius i tasques, les quals es comparteixen i reparteixen. És fonamental conèixer qui són les contraparts locals i el seu paper en el territori afectat.

Promoure accions verticals basades en la substitució dels beneficiaris i de la contrapart local durant el procés de desenvolupament del projecte o acció

Articular-se en el sentit de no promoure una acció aïllada, sinó que estigui articulada als governs locals i organitzacions socials vinculades al territori seleccionat.

Promoure processos participatius, en el sentit que la intervenció compti amb la participació de la població beneficiària, així com espais i instruments de participació ciutadana: comitès d'emergència, assemblees comunals, etc.

Donar resposta a la crisi a partir d'una visió puntual del problema (efecte bombers):

les respostes seran solucions pal·liatives sense perspectives de futur basades en la substitució del beneficiari durant l'acció

Analitzar una crisi amb una visió de procés, afavoreix una intervenció més contínua i horitzontal, basada en l'apoderament de les contraparts locals per resoldre els seus problemes abans, durant i després de la crisi.

Cal que la cooperació tingui en compte els sistemes locals d'ajut mutu i de xarxes socials, per no substituir-los ni deslegitimar-los, sinó que els doni suport i els estimuli.

No tenir en compte l'origen dels projectes: no preguntar-se sobre les necessitats a partir de les quals s'ha generat la proposta d'intervenció (quines són i de qui són)

Les accions humanitàries no es desenvolupen en un buit, o dins d'una bombolla, sinó en situacions en què la història i el teixit social afecten les relacions entre els que donen i els que reben. Cal que la població local participi en la definició de les seves necessitats.

Pensar que els diners són la solució, sense tenir-ne en compte la procedència, el moment i el context en què arriben

Criteri d'oportunitat dels recursos: el que és important no és la quantitat de diners sinó el moment i el context en què arriben. Els recursos són oportuns quan arriben en el moment adequat.

En la recerca de solucions més eficients i més compartides, la resposta enfront d'una crisi pot transcendir l'*impacte mediàtic*, exercit pels mitjans de comunicació massiva i ser més efectiva si considerem que l'ajuda hauria de ser:

ARTICULADA: en el sentit de no ser una acció aïllada, sinó que estigui articulada als governs locals i a les organitzacions socials vinculades al territori seleccionat, i que transcendeixi l'àmbit local. *Acompanyar processos vs. donar suport a accions puntuals*

PARTICIPATIVA: en el sentit que compti amb la participació de la població beneficiària i amb espais i instruments de participació ciutadana: comitès d'emergència, assemblees comunals, etc. *Acompanyar vs. ajudar*

HORITZONTAL: en el sentit d'acompanyar subjectes actius en el procés de transformació de la seva pròpia realitat, enfront de finançar projectes d'ajuda a les víctimes. *Subjecte vs. objecte (víctima)*

COHERENT: en el sentit de respondre a les necessitats de la població afectada i no als interessos dels donants o altri. *Dignificar vs. socórrer*

OPORTUNA: en el sentit que l'important no és la quantitat de diners sinó el moment i el context en què arriba. Els recursos són oportuns quan arriben en el moment adequat.

COMPROMESA: en el sentit d'acompanyar un procés de transformació de la realitat que parteix del qüestionament i la recerca de solucions que transformin i no perpetuïn les condicions prèvies a la catàstrofe. *Transformar vs. perpetuar*

Aquests principis generals són els que s'haurien de tenir en compte com a administració local i segons els criteris de cooperació al desenvolupament, a l'hora de participar en una campanya d'emergència.

5. ACOMPANYAMENT DEL FONTS CATALÀ PER A LA IMPLEMENTACIÓ DE LES RECOMANACIONS D'AQUESTA GUIA

Després de fer un diagnòstic del funcionament actual dels CLCS i d'exposar una sèrie de propostes de millora de la dinàmica i la qualitat de la cooperació que es fa a través dels mateixos, no podem deixar d'exposar quin és el rol que creiem que pot jugar el Fons Català per contribuir-hi, tot donant suport als municipis socis que així ho sol·licitin en els següents àmbits o en altres que puguin demandar; per tant, creiem que el nostre acompanyament, sigui directe o indirecte a través de persones expertes en cooperació descentralitzada, podria anar en les següents línies:

- 1) Aquesta guia és dinàmica i estarà en constant revisió, perquè només la població destinatària podrà donar-hi validesa a mesura que les propostes es posin en pràctica. Així, el primer punt és el rol del Fons Català de poder fer el seguiment de la implementació de les propostes de la guia i donar suport als municipis que necessitin més eines per implementar les propostes descrites anteriorment.
- 2) També serà important anar recollint les impressions dels municipis escollits per fer el seguiment respecte a la utilitat de la guia perquè, en cas d'actualitzar-la en el futur, es faria en funció de les impressions dels tècnics i les tècniques municipals i dels altres actors de la cooperació municipal.
- 3) Una de les aportacions concretes que el Fons Català pot acompanyar és el procés d'identificació del model de ciutat i també de les possibles polítiques de cooperació, en forma de pla estratègic, full de ruta o possibles línies d'actuació.
- 4) Quant a les noves modalitats de cooperació municipal, el Fons Català pot ajudar a identificar xarxes d'interès que treballin en temes afins als de cada municipi, també com a identificar contraparts per tal de poder engegar processos de treball en xarxa o de cooperació directa.
- 5) També es pot contribuir a la definició tècnica de treball en forma de programes de cooperació descentralitzada.
- 6) Es pot fer assessorament pel seguiment tècnic de projectes introduint progressivament la cultura de la qualitat i l'avaluació. També, però amb certs límits, podem acompanyar visites sobre terreny d'aquells projectes que es fan a través del Fons Català. Aquestes últimes propostes estan pensades de cara a promoure que la cooperació indirecta esdevingui progressivament de major qualitat.
- 7) El Fons Català pot servir de pont per articular una xarxa més o menys formal de CLCS de Catalunya per tal de garantir l'intercanvi d'experiències en funció de les diferents modalitats de consell existents.
- 8) Finalment, voldríem promoure que les ONGD no abandonin la possibilitat de participar activament en la definició de polítiques públiques de cooperació conjuntament amb els equips municipals.

6. BIBLIOGRAFIA

AJUNTAMENT DE BARCELONA (2006). *Pla director de Cooperació Internacional i Solidaritat 2006-2008*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

CONGDE (2009). *La gestión para resultados en el nuevo marco de la cooperación internacional para el desarrollo*. Grupo de Gestión para Resultados de Desarrollo de la Coordinadora.

DIPUTACIÓ DE BARCELONA (2004). *La cooperación para el desarrollo desde el mundo local. Documento de orientación y debate*. Barcelona: Diputació de Barcelona.

FCONGD (2005). *Diagnòstic dels Consells Municipals de Cooperació* de la FCONGD. Barcelona: Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament.

FCONGD (2007). *L'educació per al desenvolupament: una estratègia imprescindible*. Barcelona: Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament.

FERNÁNDEZ DE LOSADA, A.; GODÍNEZ, V. i RIMEZ, M. (coord.) (2009). *De Valparaíso a México: la Agenda de París vista desde lo local*. Barcelona: Observatori de la Cooperació Descentralitzada UE-AL. Diputació de Barcelona.
En línia: <http://www.observ-ocd.org/temp/libreria-318.pdf>

FONS CATALÀ (2001). *Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud (1998-1999-2000)*. Barcelona: Fons Català de Cooperació al Desenvolupament.

FONS CATALÀ (2003). *2n Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud (2000-2001-2002)*. Barcelona: Fons Català de Cooperació al Desenvolupament.

FONS CATALÀ (2007). *3r Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud (2003-2004-2005)*. Barcelona: Fons Català de Cooperació al Desenvolupament.

FONS CATALÀ i ACCD (2011a). *4t Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud (2006-2007-2008)*. Barcelona: Fons Català de Cooperació al Desenvolupament i Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

FONS CATALÀ (2008). *Pla estratègic del Fons Català 2008-2012*. Barcelona: Fons Català de Cooperació al Desenvolupament.
En línia: http://www.fonscatala.org/upload/archivos//20110309_0236PlaEstrategic.pdf

FONS CATALÀ i ACCD (2010b). *Sistematització d'experiències de Cooperació Descentralitzada de quatre ens locals catalans*. Barcelona: Fons Català de Cooperació al Desenvolupament i Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2009). *Pla Anual de cooperació 2010. Esborrany de 21 de desembre de 2009*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2010a). *Pla Director de cooperació al desenvolupament 2011-2014*.
En línia: http://www20.gencat.cat/docs/cooperaciocatalana/Continguts/01ACCD/05pla_director/Pla%20director_2011_2014_ aprovat al%20Parlament_22_juliol_2010.pdf

GENERALITAT DEL CATALUNYA (2010b). *Pla anual de cooperació al desenvolupament 2010. Esborrany, 21 de desembre de 2009*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

GÓMEZ GIL, C. (2008). *Una visión panoràmica de la cooperación descentralizada de las entidades locales*. Bilbao: Cuadernos Bakeaz.

LLEI 26/2001, de 31 de desembre, de cooperació al desenvolupament. Article 24. (DOGC núm. 3551, d'11.01.2002).
En línia: http://www4.gencat.cat:82/BASIS/dogc/TOTAL/text_catala/DDD/01361125.htm

MALÉ, J.P. (2007). *La cooperación descentralizada: modelos en evolución para un mejor impacto*. Barcelona: Observatori de la Cooperació Descentralitzada UE-AL. Diputació de Barcelona.

MARTÍ, J. (2006). *Eines per a la participació ciutadana. Tècniques participatives per al debat grupal*. Barcelona: Diputació de Barcelona.

MARTÍN BERISTAIN, C. (1999). *La reconstrucción del tejido social*. Barcelona: Icaria editorial. p.p. 13-20

OCDE(2005). *La declaración de París sobre la eficacia de la ayuda al desarrollo*.
En línia: <http://www.oecd.org/dataoecd/53/56/34580968.pdf>

OCDE (2008). *Programa de Acción de Accra*.
En línia: <http://www.oecd.org/dataoecd/53/56/34580968.pdf>

OXFAM, IECAH (2008). *La buena donación humanitaria: propuestas para la cooperación española*. Colección Informe 37.

REY, F. (2010). *Drama en Haití: no repetir los errores*. Para Radio Nederland:14/01/2010.
En línia: http://www.iecah.org/print_completo.php?id_articulo=629

RICO, A. i SALVADOR, M. (2005). *La descentralització de l'Estat*. Barcelona: Editorial UOC.

RUIZ, S. (2008). *La teoría y la praxis de la cooperación descentralizada. Análisis de tres casos de estudio*. Barcelona: Observatori de la Cooperació Descentralitzada UE-AL. Diputació de Barcelona.

SANZ, B. (2008). *Elementos para la construcción de una política pública local de cooperación descentralizada*. Barcelona: Observatori de la Cooperació Descentralitzada UE-AL. Diputació de Barcelona.

SERRA, A. (2008). *Fortalecimiento institucional de los gobiernos locales. La aportación de la cooperación descentralizada pública directa UE-AL*. Barcelona: Observatori de la Cooperació Descentralitzada UE-AL. Diputació de Barcelona.
En línia: <http://www.observ-ocd.org/temp/libreria-229.pdf>

SETEM (2008). *El Comerç Just a Catalunya. Informe 2008*. Barcelona: SETEM

SOL, M. i BAUTISTA, J. (2007). *La ciudad en la cooperación descentralizada pública. Una matriz de análisis*. Barcelona: Observatori de la Cooperació Descentralitzada UE-AL. Diputació de Barcelona.

TERRICABRAS, JM. (2005). "Esperit crític" AVUI, diumenge 20 de febrer de 2005.

ZAPATA, E. (2007). *Manual práctico para internacionalizar la ciudad. Guía para la acción exterior de los gobiernos locales y la cooperación descentralizada unión europea-américa latina*. Volumen 1. Barcelona: Diputació de Barcelona.

Pàgines web d'interès

Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD)

www.cooperaciocatalana.cat

Agència Espanyola de Cooperació al Desenvolupament (AECID)

www.aecid.es

Ayuda eficaz

www.ayudaeficaz.es/Eficacia-de-la-ayuda.aspx

Confederació de Fons de Cooperació i Solidaritat

www.confederacionfondos.org

Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament (FCONGD)

www.fcongd.org/

Fons Català de Cooperació al Desenvolupament

www.fonscatala.org

Observatori de la Cooperació descentralitzada UE-AL

www.observ-ocd.org

Portal del sistema de les Nacions Unides sobre els Objectius del Mil·lenni

www.un.org/spanish/millenniumgoals

Publicacions de Bakeaz

www.bakeaz.org/es/miscelanea/boletin-electronico

ANNEX 1 - GLOSSARI DE TERMES DE COOPERACIÓ I SOLIDARITAT ⁵

Acció humanitària

És el conjunt d'accions per ajudar les persones víctimes de desastres, naturals o per conflictes armats, orientades a garantir-ne la subsistència i a protegir-ne els drets fonamentals, així com a proveir béns, aixopluc, aigua potable, aliments, atenció sanitària i capacitats per a la recuperació. La porten a terme actors nacionals i internacionals, públics, privats i multilaterals. És un concepte més ampli que el d'ajut humanitari i d'emergència, perquè inclou la protecció i l'acompanyament de les víctimes, el testimoniatge, la denúncia i la pressió política.

Accra, Programa d'acció

A la capital de Ghana el setembre de 2008 va tenir lloc la conferència sobre l'eficàcia de l'ajuda per actualitzar la Declaració de París de 2005, tot concretant un Programa d'Acció que proposa ampliar les capacitats dels països del Sud com a protagonistes del seu desenvolupament, reduir els costos de la fragmentació de l'ajuda tot optimitzant-ne els recursos i implicar tots els actors públics i privats, concentrar-se en l'assoliment d'objectius quantificables, fixant dates concretes i augmentant el nivell de transparència i de rendició de comptes en relació als resultats.

Agricultura sostenible

Tipus d'agricultura ecològica, econòmicament viable i socialment justa, que preserva la biodiversitat, fa servir tecnologies de baix cost i recursos renovables, i dona oportunitats de feina a la població. S'associa al model d'agricultura tradicional que durant segles han practicat els camperols i a altres conceptes com sobirania alimentària i seguretat alimentària.

Aigua i sanejament

L'accés a l'aigua potable i el sanejament són els recursos més importants de la salut pública per prevenir malalties infeccioses i protegir la salut de les persones, a més de ser essencials per al desenvolupament. L'aigua dolça és imprescindible per a la salut de les persones, el desenvolupament econòmic i la seguretat alimentària, però l'accés es veu amenaçat per l'esgotament dels recursos hídrics i les sequeres, entre d'altres. El concepte de sanejament es refereix a les mesures per mantenir una comunitat de manera higiènica, promovent l'ús de latrines i l'eliminació d'escombraries. Les malalties diarriques, el còlera, el tifus, la febre groga i el dengue s'associen a la qualitat de l'aigua i el sanejament.

Ajut Oficial al Desenvolupament (AOD) i 0,7%

L'Ajut Oficial al Desenvolupament (AOD) és l'ajut de caràcter concessiu que països donants proporcionen a països empobrits per col·laborar en el seu desenvolupament. Pot traduir-se en cooperació financera, tècnica i ajut humanitari. El finançament públic no sempre és AOD, perquè no ha de ser necessàriament gratuït. Relacionat amb

⁵ L'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, basant-se en part en el Diccionari d'Acció Humanitària i Cooperació al Desenvolupament d'Hegoa, publicat per Icaria Editorial, ha realitzat un glossari amb alguns dels termes habituals utilitzats en el món de la cooperació que hem volgut incloure en aquesta guia per tal de facilitar al lector la comprensió de la terminologia comuna. Us n'ofereim una versió reduïda i adjuntem algunes altres definicions que ens semblen interessants, com la de descentralització i qualitat, extretes del llibre *La descentralització de l'Estat*.

l'AOD, destaca el concepte del 0,7% que les Nacions Unides van aprovar l'any 1970, quan van instar els estats a destinar el 0,7% del producte interior brut a promoure el desenvolupament dels països empobrits. Avui, només Noruega, Suècia, Holanda, Luxemburg i Dinamarca el compleixen.

Alineació, principi d'

És un dels tres principis bàsics de la Declaració de París (2005), adoptada per països del Sud i del Nord i per diversos organismes internacionals i organitzacions socials amb l'objectiu de millorar l'eficàcia de l'ajut al desenvolupament. El principi d'alineació estableix quina ha de ser la relació entre el donant i el país soci, i deixa clar que els donants han d'afegir-se, amb el seu suport tècnic i/o econòmic, a les estratègies i polítiques de desenvolupament que marquin aquests països, fent ús de les institucions i els procediments del país soci.

Apoderament

Procés pel qual les persones enforteixen les seves capacitats, confiança, visió i protagonisme com a grup social i esdevenen agents actius per impulsar canvis positius de les situacions que viuen. Inicialment, aquest concepte es va aplicar sobretot a les dones, tot i que després ha ampliat el seu àmbit a tots aquells grups o col·lectius vulnerables. Avui dia, l'apoderament implica un augment de la capacitat individual per esdevenir més autònom i autosuficient i per accedir a estructures polítiques que afavoreixin la participació en la presa de decisions econòmiques i polítiques.

Apropiació, principi d'

És un dels tres principis bàsics de la Declaració de París (2005), adoptada per països del Sud i del Nord i per diversos organismes internacionals i organitzacions socials amb l'objectiu de millorar l'eficàcia de l'ajut al desenvolupament. El principi d'apropiació estableix la corresponsabilitat dels països del Sud, denominats països socis. Posa l'accent en el fet que són els països i els actors del Sud els qui han d'assumir la iniciativa en el disseny, l'elaboració i l'execució de les estratègies i polítiques de desenvolupament.

Asil

Protecció que un estat concedeix al seu territori a una persona víctima de persecució per part del govern del seu país de procedència i la vida de la qual corre perill. El dret d'asil implica que la persona sol·licitant tingui accés a procediments justos i efectius a l'hora d'avaluar la seva demanda.

Bon govern

Forma d'exercici del poder en un país caracteritzada per l'eficiència, la transparència, la rendició de comptes, la participació de la societat civil i l'estat de dret, que revela la determinació d'un govern d'utilitzar els recursos disponibles a favor del desenvolupament econòmic, la cohesió social, la integració i el benestar social de la seva població. El bon govern requereix la participació social i pública per assegurar que les prioritats polítiques, socials i econòmiques es basen en el consens social, així com que la població empobrida i exclosa pugui incidir directament en el procés polític de presa de decisions.

CAD-OCDE

El Comitè d'Ajuda al Desenvolupament (CAD) és el principal òrgan de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) per a les qüestions de

la cooperació al desenvolupament. L'OCDE és una organització internacional que agrupa els països econòmicament més forts del món. El CAD juga un paper important en l'elaboració de les polítiques de cooperació bilateral al desenvolupament, ja que dissenya directrius de l'AOD dels països que en formen part.

Capacitats

Recursos materials, socials i psicològics dels quals disposa una comunitat i que li permeten establir les bases per al seu desenvolupament o per fer front a qualsevol desastre que hi tingui lloc.

Capital social

Conjunt de normes, xarxes i organitzacions construïdes sobre relacions de confiança i reciprocitat que contribueixen a la cohesió, el desenvolupament i el benestar de la societat, així com a la capacitat dels seus membres per actuar i satisfer les seves necessitats de manera coordinada en benefici mutu. És un factor important per afrontar situacions de crisi i desastres.

Catàstrofe

Esdeveniment extrem d'origen natural o humà que quan afecta un territori o comunitat pot causar danys que desencadenin un procés de desastre. Exemples de catàstrofes naturals són huracans i terratrèmols, i exemples de catàstrofes humanes, els conflictes armats. El tipus d'acció humanitària que es desplega davant d'una catàstrofe depèn de si aquesta és de gestació lenta -com una sequera- o sobtada -com una inundació o sisme-.

Codesenvolupament

La idea central del codesenvolupament és que les persones que emigren des de països del Sud poden contribuir de manera activa al desenvolupament dels seus llocs d'origen i de la societat d'acollida, tant econòmicament com socialment i culturalment. És a dir, que el codesenvolupament s'entén com qualsevol intent d'activar positivament la relació entre migració i desenvolupament, fent de la primera un factor o motor del segon.

Comerç just

Tipus de comerç que es basa en relacions d'equitat i que s'orienta a la reducció de la pobresa promovent l'accés dels productors de països empobrits als mercats dels països més rics. Preveu condicions de treball dignes, la no explotació laboral infantil, la igualtat entre homes i dones, el respecte del medi ambient i de les cultures indígenes, i la informació dels consumidors. Catalunya es va convertir, entre els anys 2000 i 2007, en la comunitat autònoma amb més vendes de productes de comerç just, amb una quota de mercat propera al 30%, segons l'informe *El comerç just a Catalunya. Informe 2008* de Setem. (Setem, 2008)

Construcció de pau

Processos, actuacions, instruments i recursos per convertir els conflictes violents i/o amb risc de generar violència en situacions de pau estable, justa i duradora. La construcció de pau es dona en àmbits d'intervenció com la prevenció de conductes violentes en els conflictes, la gestió d'emergències i de conflictes violents explícits en l'acció humanitària, la rehabilitació i reconstrucció postconflicte armat, i la

transformació del conflicte.

Cooperació bilateral i multilateral

La cooperació bilateral és aquella en la qual els governs donants canalitzen els seus fons de cooperació al desenvolupament directament cap als receptors, siguin aquests els governs dels països receptors o altres organitzacions. En la cooperació multilateral, els governs remetent fons a organitzacions multilaterals, com per exemple l'ONU, perquè aquestes els utilitzin en el finançament de les seves pròpies activitats, de manera que la gestió queda en mans de les institucions públiques internacionals i no dels governs donants.

Cooperació descentralitzada

És la cooperació engegada des de les administracions subestats, com els governs autonòmics, les diputacions i els ajuntaments. En un sentit més ampli, es tracta d'un nou enfocament de la cooperació, que es caracteritza per la descentralització d'iniciatives i de relació amb el Sud, per la incorporació de nous actors de la societat civil i per una participació més gran dels actors del Sud en el seu model de desenvolupament. Va sorgir com a reacció a l'enfocament excessivament centralista, vertical i rígid de l'AOD fins als anys noranta.

Cooperació financera

La cooperació financera és qualsevol transferència per al desenvolupament canalitzada com a recursos financers (crèdits, donacions, subvencions) o com a continguts reals (donació de mercaderies i serveis).

Cooperació tècnica

Cooperació centrada en l'intercanvi de coneixements tècnics i de gestió, amb la finalitat d'augmentar les capacitats d'institucions i persones per promoure el seu desenvolupament. Abraça un ampli ventall d'activitats, com assessoria, programes de beques, suport i acompanyament al disseny de polítiques, capacitació, formació, etc. Els principals objectius de la cooperació tècnica són dos. Per una banda, contribuir a crear les bases per a un desenvolupament sostingut i endogen. Per l'altra, augmentar l'eficàcia de l'ajuda exterior, que depèn en gran mesura de la capacitat d'absorció d'aquest ajut que tingui el país receptor, això és, de la seva capacitat institucional i de gestió.

Declaració de París

Subscrita el 2005 pels països del Nord i del Sud, i per diversos organismes internacionals i de la societat civil, estableix, entre d'altres, cinc principis bàsics per millorar l'eficàcia de l'ajut al desenvolupament: l'apropiació, l'alineació, l'harmonització, la gestió per resultats i la corresponsabilitat. El que es busca amb l'aplicació d'aquests principis és garantir que l'ajut s'orienti a satisfer les necessitats i les prioritats definides pels mateixos beneficiaris i beneficiàries i a desplegar les capacitats dels països socis del Sud per desenvolupar, implementar i retre comptes a la ciutadania de les polítiques que emprenguin. A través del darrer Pla Director 2007-2010, la Generalitat va adoptar aquestes recomanacions.

Declaració Universal dels Drets Humans

És el primer instrument jurídic internacional general de drets humans proclamat per

una organització internacional de caràcter universal, les Nacions Unides, el 10 de desembre de 1948. Inclou els drets i les llibertats d'ordre personal, els drets de l'individu en relació amb els grups dels quals forma part, drets polítics i drets econòmics, socials i culturals.

Descentralització de l'Estat

El terme descentralització es fa servir per designar diversos tipus de canvis institucionals que comparteixen el tret comú de transferir poder dels esglaons superiors d'una estructura organitzativa jeràrquica a unitats més petites i autònomes, que poden estar situades dins o fora d'aquesta estructura.

El grau de descentralització d'un país s'avalua, sovint, en funció de tres indicadors: el percentatge d'ingressos de l'Estat recaptat pels governs regionals i locals; el percentatge de despesa pública total que duen a terme aquests governs; i, finalment, l'amplitud i la importància dels sectors sobre els quals tenen competències, juntament amb la llibertat legislativa de què gaudeixen respecte de l'Estat central.

L'èmfasi en la descentralització interna com a ingredient bàsic de les reformes del sector públic no es limita als països desenvolupats, sinó que durant la segona meitat dels anys noranta, 63 dels 75 països en via de desenvolupament amb més de cinc milions d'habitants també estan embarcats en processos de descentralització, en part per causa de les pressions i les recomanacions del Banc Mundial (Rico i Salvador, 2005).

Desenvolupament humà

Procés multidimensional orientat a l'ampliació de les opcions i capacitats de les persones, que es concreta en una millora de l'esperança de vida, la salut, l'educació i l'accés als recursos necessaris per a un nivell de vida digne. Té en compte aspectes com la participació, la seguretat, la sostenibilitat i les garanties dels drets humans; en comptes de preguntar-se quant produeix un país es pregunta com hi viu la gent. Persegueix polítiques socials justes i eficaces que s'adrecin a enfortir la cohesió social i lluita contra les desigualtats per eradicar la pobresa.

Desenvolupament sostenible

Desenvolupament que aposta per satisfer les necessitats de la generació present sense comprometre la capacitat de les generacions futures. Pel que fa als recursos, ser sostenible significa no utilitzar més recursos renovables dels que es generen i minimitzar l'ús dels no renovables.

Deute extern

És el deute públic exterior dels països, generalment del Sud, i que té com a creditors governs, bancs i altres institucions del Nord. El problema del deute té una dimensió no només econòmica, sinó també social i política, perquè hipoteca el desenvolupament d'aquests països. A tot el món han sorgit moviments contra el deute extern, com el Comitè per a l'Anul·lació del Deute Extern, la iniciativa "Deute Extern, Deute Etern?" i la campanya "Jubileu 2000". Totes aquestes iniciatives insisteixen en la impossibilitat del pagament, la pèrdua de sobirania política i la injustícia d'exigir el pagament d'un deute que ja s'ha reemborsat amb escreix.

Educació per al desenvolupament

Enfocament que considera l'educació com un procés dinàmic, interactiu i participatiu,

orientat a la formació integral de les persones, a la seva conscienciació i comprensió de les causes locals i globals dels problemes del desenvolupament i les desigualtats Nord-Sud, i al seu compromís per a l'acció participativa i transformadora.

Gènere, Igualtat de

És la capacitat legal, social i política de dones i homes per mobilitzar i gestionar tot tipus de recursos en condicions igualitàries. Aquest concepte es refereix sobretot al fet que homes i dones gaudeixin d'oportunitats i recursos semblants des d'un principi, i no tant a la igualtat de resultats, a l'assoliment d'objectius iguals per a ambdós sexes. Aquest darrer concepte es definiria com a equitat de gènere.

Gestió de conflictes

Activitat orientada a prevenir o contenir l'escalada d'un conflicte amb l'objectiu d'arribar a un acord o fins i tot a la resolució del conflicte mateix. Entre les activitats de gestió de conflictes a escala internacional destaquen el diàleg polític, les iniciatives diplomàtiques, les operacions de pau i les operacions d'acció humanitària.

Gestió de desastres

Conjunt de decisions polítiques i administratives i intervencions operatives que es porten a terme durant les diferents etapes d'un desastre: prevenció i preparació, mitigació, ajuda d'emergència, rehabilitació i reconstrucció. En els darrers temps, ha augmentat la consciència pel que fa a la necessitat d'augmentar esforços orientats a la gestió de desastres, concretament a la prevenció, preparació i mitigació d'aquests.

Harmonització, principi d'

És un dels tres principis bàsics de la Declaració de París (2005), adoptada per països del Sud i del Nord i per diversos organismes internacionals i organitzacions socials amb l'objectiu de millorar l'eficàcia de l'ajut al desenvolupament. El principi d'harmonització regula les relacions entre els donants, i precisa que cal evitar la dispersió i la falta de complementaritat entre els diferents actors i les seves diverses actuacions. La simplificació de procediments, la cerca de la complementaritat i els incentius a l'acció coordinada esdevenen tasques prioritàries per a l'acompliment d'aquest principi.

Índex de desenvolupament humà (IDH)

Instrument impulsat pel Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) que planteja calcular el nivell de pobresa d'un país sense seguir indicadors exclusivament econòmics com el PIB o l'ingrés per càpita, sinó tenint també en compte indicadors com l'esperança de vida i l'accés a l'educació i a un nivell de vida digne. L>IDH no és per se una mesura del benestar de les persones d'un país, però sí que és indicatiu del grau d'apoderament i oportunitats de què disposen.

Menys Avançats, Països (PMA)

Són els 49 països més empobrits del món. L'any 1971, les Nacions Unides van elaborar el primer llistat amb els països catalogats com a PMA (amb posterioritat es va ampliar el nombre fins a 49). El llistat s'actualitza cada tres anys després d'estudiar el comportament de diferents variables econòmiques, socials i de desenvolupament humà, com la mortalitat infantil, l'esperança de vida al néixer, l'analfabetisme, la taxa d'escolarització o el PIB per càpita. Majoritàriament es tracta de països de l'Àfrica subsahariana.

Microcrèdits

Són petits préstecs a persones amb pocs recursos i dificultats per accedir a la banca comercial que generalment s'utilitzen per engegar projectes d'autocupació que permetin l'autonomia econòmica d'aquestes persones i les seves famílies. Els microcrèdits van néixer a l'Àsia i s'han estès per tot el món per pal·liar els problemes de la gent empobrida, especialment les dones, per accedir als bancs comercials. Moltes ONG i organismes internacionals fan ús dels microcrèdits com a eina per al desenvolupament.

Migració forçosa

Moviment de població fora del seu lloc de residència habitual, de caràcter involuntari i motivat per l'amenaça de factors externs. Les persones que pateixen migració forçosa poden ser refugiades o desplaçades internes que fugen d'un conflicte armat. També generen migració forçosa catàstrofes naturals, com les sequeres, i projectes de desenvolupament a gran escala, com preses hidroelèctriques i infraestructures per al transport urbà.

Nacions Unides

Organisme internacional de referència a escala mundial en la promoció de la pau i el desenvolupament i en la representació dels països del Sud i el Nord. Format per 192 estats, es coneix sobretot per les seves tasques de manteniment i consolidació de la pau. Està estructurat en diferents agències, fons i programes especialitzats, com l'Oficina de l'ONU per als Refugiats (ACNUR), el Fons de les Nacions Unides per a la Infància (Unicef), el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), el Programa Mundial d'Aliments (PMA), l'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO) o l'Organització Mundial de la Salut (OMS).

Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni

Els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni conformen un pla acordat per totes les nacions del món i les institucions més importants per reduir els nivells d'extrema pobresa a la meitat abans de l'any 2015. El pla, acordat l'any 2000, detalla vuit objectius: eradicar la pobresa extrema i la fam, l'educació universal i la igualtat entre els gèneres, reduir la mortalitat dels infants, millorar la salut materna, combatre el VIH/sida, millorar la sostenibilitat del medi ambient i fomentar una associació mundial.

Pla director de cooperació al desenvolupament

El Pla director de cooperació és l'instrument principal de planificació estratègica de la política de cooperació per al desenvolupament.

Prevenió de conflictes i desastres

La prevenció de conflictes inclou el conjunt d'accions a curt, mitjà i llarg termini per evitar l'emergència d'un conflicte latent o la seva reaparició; destaquen les estratègies de reacció primerenca, l'enfocament integral per reduir tensions i els esforços per resoldre les causes. La prevenció de desastres suposa mesures de protecció de caràcter permanent davant els desastres derivats de catàstrofes naturals o per reduir-ne la intensitat.

Programa d'ajust estructural

Conjunt de mesures de política econòmica basades en l'austeritat i la liberalització de

l'economia que busquen sanejar econòmicament un país. Els imposen el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial als països amb problemes de pagament internacional als quals donen suport. Hi ha moltes veus crítiques amb aquest tipus de mesures perquè la seva aplicació ha provocat a molts països més desigualtats en l'accés a drets bàsics com l'educació, la salut i l'ocupació.

Qualitat dels serveis

El concepte de qualitat en els serveis i el funcionament de les administracions és una altra de les grans idees que s'estenen transversalment pels diferents programes de modernització.

El concepte de qualitat s'ha de definir en un context d'increment de l'exigència dels ciutadans en relació amb els serveis que reben i en un marc de restricció pressupostària.

Les pautes que cal considerar per implantar amb èxit un programa de qualitat a l'administració pública haurien de tenir en compte tant la implicació dels decisors polítics com la dels treballadors, com també la participació dels ciutadans. Quant al procés, el programa de qualitat hauria de partir d'una diagnosi prèvia, dissenyar un procés d'implementació i avaluar-ne els resultats, amb el suport d'un sistema d'informació que facilités un seguiment continu i integrés les percepcions dels diferents agents implicats (Rico i Salvador, 2005).

Salut i desenvolupament

L'estat de salut de la població és un factor que condiciona el desenvolupament. Una salut precària disminueix la capacitat laboral i la productivitat de les persones, i una mala salut afecta el desenvolupament físic dels infants, l'escolarització i l'aprenentatge. El desenvolupament possibilita més recursos per millorar la salut mediambiental, fer campanyes de salut pública i establir un sistema sanitari que cobreixi els sectors més vulnerables. El desenvolupament pot trencar el cercle de retroalimentació entre pobresa i mala salut.

Seguretat alimentària

Es dona quan tothom pot accedir en tot moment i sense risc als aliments necessaris per a una vida activa i saludable. És un concepte que inclou factors de salut i de control dels recursos i que darrerament també preveu altres aspectes com el valor cultural de l'aliment o el dret a l'alimentació de què parlen les Nacions Unides i que implicaria obligacions als estats i a la comunitat internacional per respectar, protegir i promoure la seguretat alimentària entre la població.

Sobirania alimentària

Drets dels pobles a decidir quins aliments produeixen, respectant els seus cultius i recursos naturals, la seva cultura i el seu model econòmic local, així com a definir la seva política agrària i alimentària. També inclou el dret dels consumidors a decidir què consumeixen i aposta per un comerç internacional just.

ANNEX 2 - ÍNDEX DE MUNICIPIS ON S'HA CONSTITUÏT UN CONSELL LOCAL DE COOPERACIÓ I SOLIDARITAT I ANY DE CREACIÓ

Any creació	Institució	Nom del Consell
-	Ajuntament de Parets del Vallès	Consell de Cooperació
1989	Ajuntament de Vilanova i la Geltrú	Consell Municipal de Cooperació i Solidaritat
1994	Ajuntament de Sant Cugat del Vallès	Xarxa Solidària
	Ajuntament d'Igualada	Comissió Igualada Solidària
1995	Ajuntament de Vilafranca del Penedès	Comissió de Solidaritat i Cooperació
	Ajuntament de Manresa	Consell Municipal per a la Solidaritat i Cooperació de Manresa
	Ajuntament de Granollers	Consell Municipal de Cooperació i Solidaritat
	Ajuntament de Molins de Rei	Consell de Solidaritat Molins de Rei Solidària
	Ajuntament de Blanes	Comissió de Cooperació, Solidaritat i Cohesió Social
	Ajuntament de Camprodon	Comissió de Solidaritat
	Ajuntament d'Esplugues de Llobregat	Consell de Cooperació al Desenvolupament
	Ajuntament de Lleida	Consell Mixt de Cooperació/Comitè d'Emergències i Acció Humanitària/Comitè d'Agermanament
	Ajuntament de Girona	Consell Municipal de Solidaritat i Cooperació
	Ajuntament de Castelldefels	Consell Municipal de Pau i Solidaritat
1996	Ajuntament d'Àrbúcies	Consell Municipal de Solidaritat
	Ajuntament de Mataró	Consell Municipal de Solidaritat i Cooperació Internacional
	Ajuntament de la Bisbal d'Empordà	Comissió de Solidaritat
	Ajuntament de Manlleu	Consell Municipal de Benestar Social
	Ajuntament del Prat de Llobregat	Comissió El Prat Solidari
	Ajuntament de Castellcir	Comissió Castellcir amb Tothom
	Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet	Consell de Cooperació i Solidaritat
	Ajuntament de Terrassa	Consell Municipal de Solidaritat i Cooperació
	Ajuntament de Badalona	Consell de Solidaritat i Cooperació
1997	Ajuntament de Polinyà	Comissió de Solidaritat
	Ajuntament de Sant Boi de Llobregat	Consell Municipal de Cooperació i Solidaritat
	Ajuntament de Sant Pere de Ribes	Consell Municipal de Cooperació

1998	Ajuntament de l'Hospitalet	Consell Municipal de Cooperació i Solidaritat
	Ajuntament de Cardedeu	Consell Municipal de Cooperació i Solidaritat
	Ajuntament de Malgrat de Mar	Consell Municipal de Cooperació i Solidaritat de Malgrat de Mar
	Ajuntament de Barcelona	Consell Municipal de Cooperació Internacional per al Desenvolupament
	Ajuntament de Cornellà de Llobregat	Consell Municipal de Cooperació
	Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat	Consell Solidari de Sant Feliu de Llobregat
	Ajuntament de Tarragona	Consell Municipal de Cooperació i Solidaritat Internacional de Tarragona
	Ajuntament de Mollet del Vallès	Consell Municipal de Cooperació
	Ajuntament de Sant Adrià de Besòs	Consell de Solidaritat
1999	Ajuntament de Sant Sadurní d'Anoia	Consell de Cooperació
	Ajuntament de Cerdanyola del Vallès	Secció IV, de Solidaritat i Cooperació, del Consell de Promoció Social i de la Salut
	Ajuntament d'Olot	Consell Municipal de Cooperació i Solidaritat
2000	Ajuntament de Castellar del Vallès	Consell de Cooperació
	Ajuntament d'Arenys de Mar	Consell de Cooperació i Solidaritat
	Ajuntament de Calella	Consell Municipal de la Solidaritat
	Ajuntament de Reus	Consell Municipal de Solidaritat i Cooperació
2001	Ajuntament de Castellbisbal	Consell Consultiu
2002	Ajuntament de Montornès del Vallès	Consell Municipal de Solidaritat i Cooperació
2003	Ajuntament de Premià de Mar	Consell Municipal de Cooperació i Solidaritat Internacional
	Ajuntament de Cambrils	Consell Consultiu Cambrils Ciutat Solidària
	Ajuntament de Lloret de Mar	Comissió de Solidaritat i Cooperació
	Ajuntament de Palafrugell	Taula Municipal de Solidaritat i Cooperació
2004	Ajuntament d'Arenys de Munt	Consell d'Acció Social i Solidaritat
2005	Ajuntament d'Artés	Consell de la Solidaritat
	Ajuntament de Sitges	Consell Municipal de Cooperació i Solidaritat
	Ajuntament del Masnou	Consell Municipal de Solidaritat i Cooperació
	Ajuntament de la Seu d'Urgell	Consell Municipal de Solidaritat i Cooperació
2006	Ajuntament de Sant Just Desvern	Consell Municipal
	Ajuntament de Rubí	Consell Municipal de Solidaritat i Cooperació

2007	Ajuntament de Cassà de la Selva	Taula de Participació
	Ajuntament de la Garriga	Consell Municipal de Cooperació al Desenvolupament i Solidaritat de la Garriga
	Ajuntament de Tona	Consell de Cooperació i Solidaritat
	Ajuntament de Vic	Consell Local de Cooperació de Vic
2008	Ajuntament de Montcada i Reixac	Grup de Treball sobre Cooperació
	Ajuntament de Sabadell	Consell de Solidaritat i Cooperació
	Ajuntament de Pineda de Mar	Consell de Salut i Benestar Social
2009	Ajuntament de Corbera de Llobregat	Coordinadora d'ONGs i entitats solidàries de Corbera
	Ajuntament de Campdevàrol	Consell del Poble

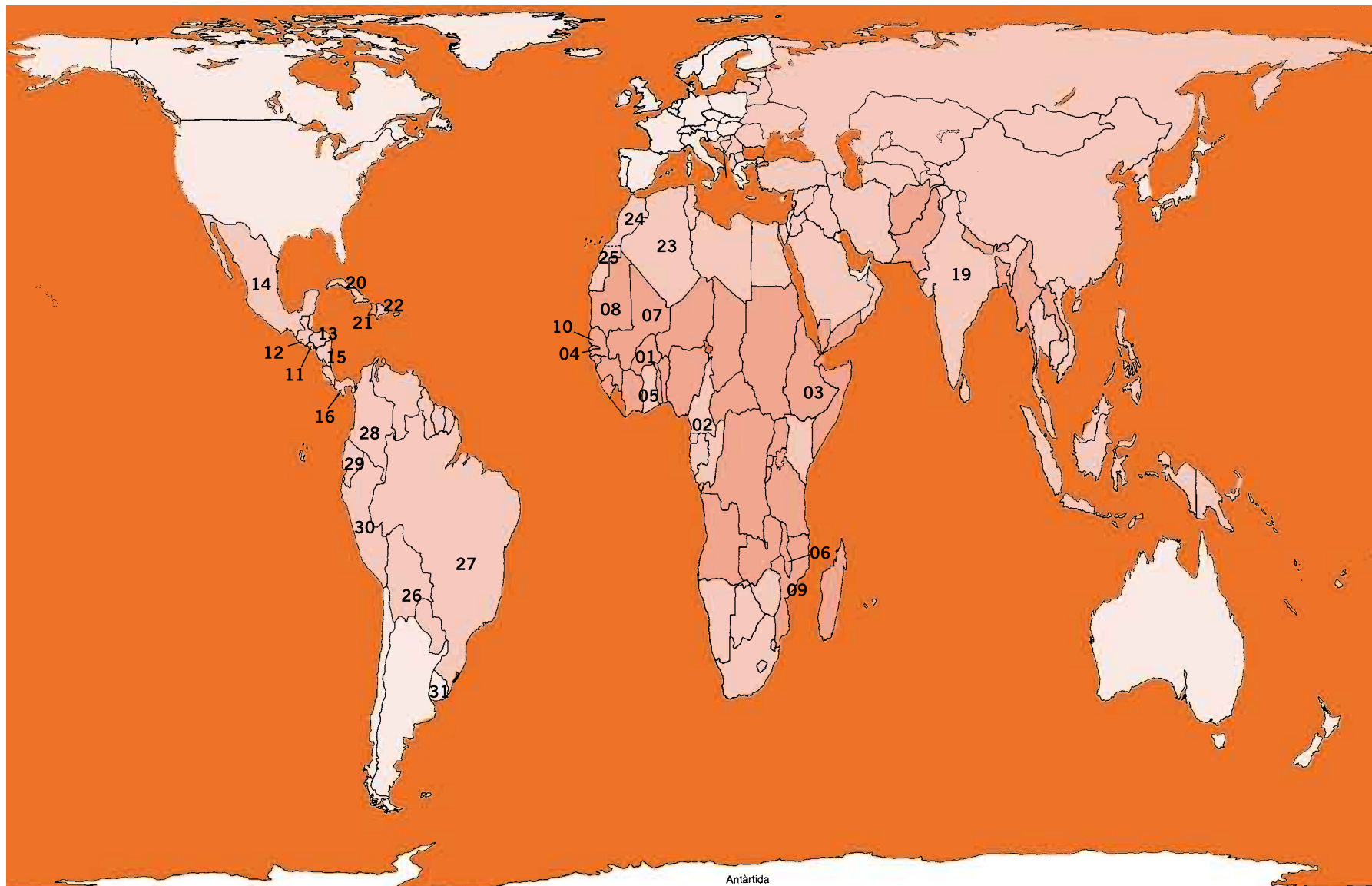
Font: 4t Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud (2006-2007-2008)

ANNEX 3 - PAÏSOS ALS QUALS ELS ENS LOCALS CATALANS HAN DESTINAT RECURSOS DE LA PARTIDA DE COOPERACIÓ AL DESENVOLUPAMENT DURANT L'ANY 2008

Afganistan	Guinea Equatorial	Panamà
Algèria	Haití	Paraguai
Angola	Hondures	Perú
Argentina	Índia	Poble Sahrauí
Benin	Iraq	R. D. del Congo
Bolívia	Israel / Palestina	República Dominicana
Bòsnia i Hercegovina	Kenya	Ruanda
Brasil	Líban	Senegal
Burkina Faso	Libèria	Síria
Camerun	Madagascar	Sri Lanka
Colòmbia	Malawi	Sudan
Costa d'Ivori	Mali	Tailàndia
Costa Rica	Marroc	Tanzània
Cuba	Mauritània	Tibet
El Salvador	Mèxic	Togo
Equador	Moçambic	Tunísia
Etiòpia	Mongòlia	Txad
Filipines	Myanmar	Ucraïna
Gàmbia	Nepal	Uruguai
Ghana	Nicaragua	Veneçuela
Guatemala	Níger	Xile
Guinea Bissau	Nigèria	Xina
Guinea Conakry	Palestina	

Font: 4t Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud (2006-2007-2008)

ANNEX 4 – MAPA DE PROJECTES QUE HAN REBUT APORTACIONS A TRAVÉS DEL FONS CATALÀ DE COOPERACIÓ DURANT L'ANY 2009

Àfrica Subsahariana		Projectes
01	Burkina Faso	4
02	Camerun	2
03	Etiòpia	2
04	Gàmbia	3
05	Ghana	3
06	Malawi	1
07	Mali	2
08	Mauritània	2
09	Moçambic	1
10	Senegal	15
Amèrica Central i Mèxic		
11	El Salvador	17
12	Guatemala	5
13	Hondures	2
14	Mèxic	1
15	Nicaragua	35
16	Panamà	1
17	Catalunya-Nicaragua	1
18	Diversos països	2
Àsia		
19	Índia	7
Carib		
20	Cuba	10
21	Haití	1
22	República Dominicana	1
Mediterrània		
23	Algèria	1
24	Marroc	12
25	Sàhara Occidental	7
Sud-amèrica		
26	Bolívia	9
27	Brasil	4
28	Colòmbia	4
29	Equador	9
30	Perú	12
31	Uruguai	2
32	Diversos països	2
Sensibilització		
33	Catalunya	26

En conveni amb:

**Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament**

Generalitat
de Catalunya

www.cooperaciocatalana.cat